

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

**Ekologické daně jako nástroj environmentální politiky
státu**

**The enviromental taxes as an instrument of state
enviromental policy**

Lenka Haringerová

Plzeň 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Ekologické daně jako nástroj environmentální politiky státu“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

V Plzni dne 21. 4. 2015

.....

podpis autora

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat panu Ing. Zdeňku Hruškovi, Ph.D. za odborné vedení, vstřícný přístup a cenné rady při zpracovávání mé bakalářské práce a panu Milanu Šmídovi z firmy Efaflex s. r. o. za poskytnutí potřebných informací.

Obsah

Úvod.....	7
1 Začlenění ekologických daní v rámci daňové problematiky	9
1.1 Obecné vymezení daní	9
1.2 Dělení daní	10
2 Environmentální politika státu.....	12
2.1. Základní nástroje na ochranu životního prostředí	12
2.1.1 Administrativní nástroje	13
2.1.2 Ekonomické nástroje	13
2.2 Environmentální politika v ČR	13
2.2.1 Základní principy environmentální politiky ČR.....	14
3 Teoretická východiska ekologických daní.....	15
3.1 Životní prostředí – selhání trhu	15
3.2 Veřejné statky.....	15
3.3 Působení ekologických daní na negativní externality	16
3.3.1 Porterova hypotéza	17
3.3.2 Piguova daň	17
3.3.3 Coaseho teorém	17
3.4 Charakteristika ekologických daní	18
4 Ekologické daně v ČR	20
4.1 Daň ze zemního plynu a některých dalších plynů.....	20
4.2 Daň z pevných paliv.....	22
4.3 Daň z elektřiny	23
4.4 Společná ustanovení ekologických daní	24
5 Ekologická daňová reforma v České republice	26
5.1 Double dividend	26

5.2 Průběh ekologické daňové reformy	27
5.2.1 První etapa	27
5.2.2 Druhá etapa.....	28
5.2.3 Třetí etapa	29
6 Dopad ekologických daní na národní hospodářství.....	30
7 Dopad ekologických daní na domácnosti	33
8 Dopad ekologických daní na podnikatelské subjekty	41
8.1 Představení podniku Efaflex s.r.o.	41
8.2 Aplikace úsporných opatření.....	41
8.3 Vývoj energetických nákladů a ekologických daní	42
8.4 Návrh úsporných opatření	46
9 Závěr	47
Seznam použitých zkratk	48
Seznam obrázků.....	49
Seznam tabulek	50
Seznam zdrojů.....	51

Úvod

Životní prostředí je ovlivňováno několika faktory a je zapotřebí dbát na jeho údržbu. Proto je nutné zavést opatření a motivovat tak spotřebitele, zvláště velké výrobní společnosti, které svou výrobou značně poškozují životní prostředí, ke snížení tohoto poškozování. V případě neexistence patřičných opatření by se společnosti raději soustředily plně na výrobu, aby dosáhly maximálního zisku. Stát proto používá negativní či pozitivní nástroje, aby toto znečišťování omezil. Pozitivním nástrojem mohou být různé dotace, osvobození od daně apod., negativním nástrojem jsou například právě ekologické daně. Ty se promítnou i do chování domácností, kterým vzrostou náklady na energii a začnou její spotřebu omezovat. Ekologické daně byly zavedeny do daňové soustavy České republiky v roce 2008, jsou tedy relativně novou problematikou v oblasti zdanění. Klíčovým faktorem u působení ekologických daní je informovanost, a proto by tato bakalářská práce měla napomoci k pochopení principu a důvodu zavedení environmentálního zdanění v České republice. Ekologické daně se řídí legislativou Evropské unie, která se snaží sjednotit ekologické daně v jednotlivých zemích, a tím omezit znečišťování životního prostředí. Jedná se o Směrnici 2003/96/ES, která byla později upravena ve Směrnici 2004/74/ES. Směrnice 2003/96/ES stanovuje minimální sazby environmentálních daní, Směrnice 2004/74/ES poté uděluje výjimku České republice a několika dalším státům¹ kvůli možnosti vzniku hospodářských a ekonomických problémů právě do začátku roku 2008.

Tato bakalářská práce pojednává o charakteristice a vývoji ekologických daní v České republice a jejich základních aspektech, o ekologické daňové reformě a v praktické části o dopadech zavedení ekologických daní na národní hospodářství, podnikatelské subjekty a v neposlední řadě i domácnosti. Cílem první kapitoly této práce je charakterizovat daňovou soustavu a její základní pojmy, vymezit základní členění daní a poté identifikovat zařazení ekologických daní do daňového systému. V druhé kapitole je charakterizována environmentální politika a její základní principy v České republice a základní nástroje, kterými se stát snaží omezit znečišťování životního prostředí a nastolit tak směr k udržitelnému rozvoji. Třetí kapitola pohlíží na ekologické daně z makroekonomického hlediska, charakterizuje pojmy jako je selhání trhu, veřejné

---

¹ Např. Slovinsko, Estonsko či Polsko

statky a negativní externality a způsob, jak na ně ekologické daně působí. V kapitole čtvrté jsou charakterizovány ekologické daně zavedené v České republice, jejich dělení, splatnost a další důležité pojmy, které jsou s nimi spojené. Pátá kapitola vymezuje vývoj ekologických daní v čase, zaměřuje se na ekologickou daňovou reformu a charakteristiku jednotlivých etap této reformy. Následuje šestá kapitola, kde je vyhodnoceno, zda se skutečně snížila spotřeba energie (neobnovitelných zdrojů) v České republice po zavedení ekologických daní, vývoj výše výnosů plynoucích do státního rozpočtu a jsou vymezeny možnosti pro domácnosti a podniky pro možné úspory na energiích a zároveň pro zlepšení životního prostředí. Kapitola sedmá potom vyhodnocuje dopad ekologických daní na domácnosti, kterých se ekologické daně týkají, i když ne v takové míře, jako velkých výrobních podniků. Tento výzkum byl prováděn formou dotazníkového šetření, jehož cílem bylo zjistit úroveň informovanosti domácností o ekologickém zdanění a úroveň motivace domácností ke snížení spotřeby energií či zavedení ekologicky šetrnějších způsobů pro vytápění domácností. V poslední kapitole je zkoumán vliv ekologických daní na podniky. K tomuto účelu byl vybrán výrobní podnik Efaflex, který poskytl údaje potřebné ke zhodnocení tohoto dopadu.

Předkládaná bakalářská práce obsahuje zpracovanou literární rešerši, která byla tvořena zejména z monografických publikací, internetových zdrojů, publikací ve vědeckých odborných časopisech a z platné legislativy, zejména ze Zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů, ze Směrnice 2003/96/ES a Směrnice 2004/74/ES, která doplňuje předchozí. Využívané jsou i informace získané z publikací Českého statistického úřadu či OECD. Praktická část bakalářské práce obsahuje výzkum prováděný prostřednictvím dotazníkového šetření, komparací údajů z Českého statistického úřadu a rozhovorem s vedoucími pracovníky společnosti Efaflex s.r.o. Dotazníkové šetření prováděné u domácností je zcela anonymní a obsahuje polootevřené otázky. Vyhodnocování tohoto dotazníkového šetření potom probíhá ve dvou částech, přičemž první je zaměřena na výzkum informovanosti domácností o environmentálním zdanění a část druhá analyzuje jejich motivaci k prováděným či uvažovaným změnám ve spotřebě energií.

1 Začlenění ekologických daní v rámci daňové problematiky

Ekologické daně jsou nejnovějšími daněmi v daňové soustavě České republiky a jejich základním úkolem je snížit znečišťování životního prostředí. Z mikroekonomického hlediska jsou nejefektivnějším řešením pro ochranu životního prostředí, na rozdíl od dotací, kterými také lze znečišťování prostředí regulovat, protože nezatěžují státní rozpočet. Představují výnosově neutrální daň, státní rozpočet by se v jejich důsledku neměl výrazně změnit. Tato úvodní část práce si klade za cíl vysvětlit základní pojmy, které jsou klíčové pro pochopení problematiky této práce.

1.1 Obecné vymezení daní

Daně vznikly už v dávné minulosti. První formy daní jsou registrovány už od středověku, kdy měly **naturální podobu**. Postupem času měnily obsah i formu a staly se peněžními platbami státu. Z dříve příležitostných plateb státu na financování mimořádných výdajů se daně staly **pravidelnými** dávkami do státního rozpočtu, přičemž v současné době tvoří nejvýznamnější část příjmů státního rozpočtu. [22] [8]

Daň nemůže být dobrovolnou platbou, neboť i když občané chápou, že veřejné výdaje musí být z něčeho hrazeny, sami by se tohoto procesu nejraději neúčastnili či účastnili v co nejmenší míře a stali se tak „černými pasažéry“². Proto musí stát nad procesem výběru daní aktivně dohlížet. [33] Z toho je možné vyvodit, že daň je platební povinností, kterou stanoví stát zákonem k dosažení příjmů na úhradu veřejných potřeb, přičemž daným subjektům neposkytuje ekvivalentní protiplnění. Z uvedeného vyplývá, že daň je **povinná, zákonem stanovená, neekvivalentní, nenávratná a zpravidla neúčelová platba do veřejného rozpočtu**. [6] V environmentálním zdanění lze identifikovat všechny uvedené atributy daně v obecné definici. Oproti tomu poplatek, jak uvádí Kubátová, je „peněžním ekvivalentem za služby poskytované veřejným sektorem. Jako takový je účelový, dobrovolný, nepravidelný a nenávratný.“ [6] V environmentální politice existuje také řada poplatků sloužící ke zmírnění znečištění ovzduší, např. poplatky k ochraně vod. [12]

---

² Černý pasažér je člověk, který získává prospěch ze spotřeby určitého statku, aniž by za něj zaplatil.

[15]

1.2 Dělení daní

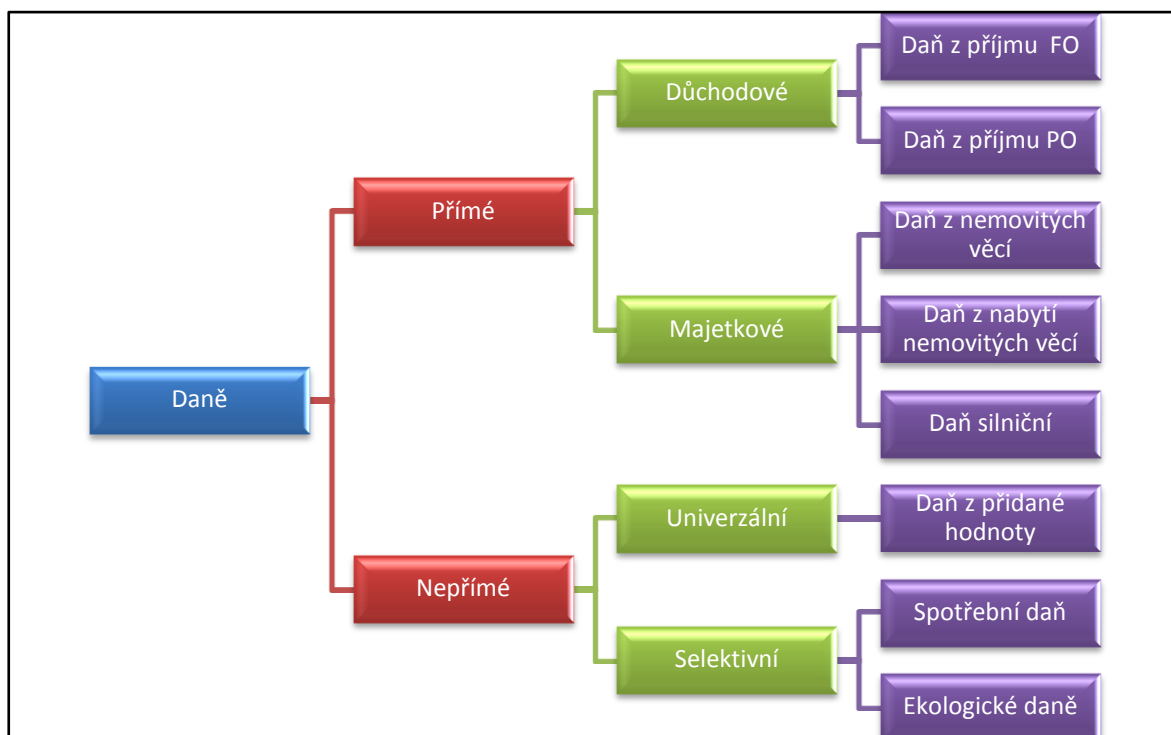
Daně lze dělit několika způsoby, podle **předmětu zdanění** se člení na daně důchodové, majetkové a daně ze spotřeby. Podle **rozpočtového určení** se člení na svěřené, kdy celý výnos plyne do konkrétního rozpočtu a sdílené, kdy se výnos rozděluje dle zákona mezi jednotlivé veřejné rozpočty. Nejčastěji používaným je však členění daní **podle dopadu daně na poplatníka**, a to na přímé a nepřímé. [23] Přímé daně poplatník platí ze svého důchodu a nedá se předpokládat, že by se daňová povinnost přenesla na jiný subjekt. Do této kategorie řadíme daně majetkové (reálné daně) a důchodové (osobní). Předmětem důchodových daní je důchod ze specifické činnosti jak právnické, tak fyzické osoby. [32] Touto daní je např. daň z příjmu právnických a fyzických osob. Oproti tomu předmětem majetkových daní je majetek, ze kterého se daň platí bez ohledu na dosažený důchod. K těmto daním řadíme např. daň z nabytí nemovitých věcí³. [22]

Předmětem nepřímých daní je spotřeba výrobků a služeb. Základní charakteristikou nepřímých daní je odlišnost poplatníka a plátce této daně. Plátce této daně má totiž možnost přenést daňové zatížení na jiný subjekt (spotřebitele), a to prostřednictvím ceny. Nepřímé daně jsou zahrnuty v ceně zboží a služeb a ekonomický subjekt je tedy zaplatí při nákupu ze svého peněžního důchodu. Poplatníkem je tedy spotřebitel, ale plátce je obvykle obchodní či výrobní podnik. [22] Nepřímé daně se dále dělí na **univerzální**, které jsou zahrnuty až na výjimky ve všech druzích zboží a služeb (např. daň z přidané hodnoty) a **selektivní**, které jsou obsaženy jen ve vybraných druzích spotřebního zboží. [14] Do tohoto sektoru se řadí právě spotřební a od roku 2008 také ekologické daně. [27] Dělení daní dle jednotlivých kategorií je znázorněno na obrázku č. 1.

---

³ „Zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí byl ke dni 1. 1. 2014 a nahrazen zákonným opatřením Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí, respektive opatřením č. 344/2013 Sb.“ [3]

Obrázek 1: Dělení daní

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

2 Environmentální politika státu

Environmentální politika neboli politika životního prostředí má za úkol poskytovat rámec pro aktivity na mezinárodní, celostátní i krajské úrovni, které směřují k dosažení lepší kvality životního prostředí. Stát tyto problémy řeší pomocí intervencí a několika nástrojů, které má k tomu k dispozici. Jinou možností je nechat působit volnou ruku trhu. Následující kapitola má za cíl vymežit problematiku životního prostředí, nástroje na jeho ochranu a nastínit environmentální politiku v České republice.

2.1. Základní nástroje na ochranu životního prostředí

Životní prostředí je dle §2 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí „*vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny půda, organismy, ekosystémy a energie.* [2] Z uvedené definice vyplývá, že zákon zahrnuje do životního prostředí pouze část světa tvořenou přírodou. Jde o prostředí, které je nezbytné pro existenci všech živých organismů. [21]

Tentýž zákon definuje v §9 **ochranu životního prostředí** jako „*činnosti, jimiž se předchází znečišťování nebo poškozování životního prostředí, nebo se toto znečišťování nebo poškozování omezuje a odstraňuje. Zahrnuje ochranu jednotlivých složek, druhů organismů nebo konkrétních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb, ale i ochranu životního prostředí jako celku.*“ [37] Tato definice uvádí dva základní přístupy k ochraně životního prostředí. První, defenzivní přístup spočívá v předcházení či omezování ohrožování životního prostředí, čímž může být zákaz určité činnosti. Druhý, ofenzivní přístup, spočívá v aktivním působení na stav životního prostředí, může jím být např. příkaz k odstranění škody. Do této skupiny lze řadit **administrativní nástroje** na ochranu životního prostředí. Ochrana životního prostředí ale nespočívá jen v těchto dvou přístupech, nelze jen příkazovat a zakazovat. Ochrana založená na principu trvalého rozvoje usměrňuje lidské aktivity, ale v zásadě jim nikterak nebrání. [2] Jako součást této skupiny lze považovat **nástroje ekonomické**.

2.1.1 Administrativní nástroje

Orgány státní správy mají donucovací pravomoci, pomocí nichž mohou ovlivnit chování znečišťovatelů. Administrativní nástroje mají podobu příkazů nebo zákazů, jsou řízeny legislativou a vyplývají přímo ze zákona či jiné právní normy. Za nedodržení podmínek je znečišťovateli udělena finanční sankce. [26] Tyto nástroje patří mezi nejstarší nástroje sloužící k dosahování cílů v oblasti životního prostředí. Týkají se nejen podniků, ale také domácností a spotřebitelů. Administrativní nástroje jsou nejvíce používané, překvapivým faktem je, že převládají i v tržních ekonomikách. Tato forma příkazů a zákazů je totiž charakteristická větší jistotou reakce než použití stimulů, kdy se subjekty rozhodují dobrovolně, navíc představují nástroj snadno vymahatelný. Nevýhodou administrativních nástrojů je, že znečišťovatelům, zejména podnikům, nedávají dostatečnou rozhodovací pravomoc a tím jim brání v nalezení efektivního řešení. Jako další nevýhodu lze označit nemožnost kontroly v případě velkého množství znečišťovatelů. [18]

2.1.2 Ekonomické nástroje

Ekonomické nástroje mají vliv na znečišťovatele nepřímo, a to pomocí tržně orientovaných nástrojů. Jejich úkolem je **motivovat tržní subjekty ke snížení znečištění**, vytváří prostor pro samostatné rozhodování na základě porovnání užitků a nákladů. Tyto nástroje totiž působí na cenu jednotlivých vstupů nebo ceny samotných výrobků, a tím mění rozhodování firem o množství prodeje a výroby konkrétního produktu. Ekonomickým nástrojem jsou například ekologické daně nebo naopak dotace. [18]

2.2 *Environmentální politika v ČR*

Hlavním cílem státní politiky životního prostředí v ČR je zajištění kvalitního životního prostředí pro občany České republiky, zajistit efektivní využívání zdrojů a minimalizovat dopady lidského chování na kvalitu životního prostředí. Je zaměřena zejména na ochranu a udržitelné využívání zdrojů, klimatu a zlepšení kvality ovzduší, přírody a krajiny, v neposlední řadě také zajišťuje bezpečné prostředí, včetně předcházení následkům přírodních nebezpečí jako jsou sucha, eroze aj. [30]

2.2.1 Základní principy environmentální politiky ČR

Ve státní environmentální politice ČR jsou uplatňovány následující principy:

- Princip integrace politik
- Princip prevence
- Princip předběžné opatrnosti
- Princip „znečišťovatel platí“
- Princip nákladové efektivity
- Princip zvyšování povědomí veřejnosti o otázkách životního prostředí
- Princip mezinárodní odpovědnosti

Princip integrace politik zajišťuje spolupráci mezi politikami a spolupráci na všech úrovních veřejné správy. **Princip prevence** je významný zejména jako preventivní opatření před živelnými katastrofami, kterými jsou v ČR nejčastěji povodně. **Princip předběžné opatrnosti** zajišťuje preventivní opatření i v případech, kdy není jisté, zda k nežádoucím jevům dojde. **Princip „znečišťovatel platí“** je zaměřen na předpoklad, že každý, kdo způsobí škodu na životním prostředí, by měl tyto náklady zaplatit. Jedná se i o zahrnutí negativních externalit do nákladů znečišťovatele. Tyto náklady se promítnou do ceny příslušných výrobků a služeb, čímž se sníží poptávané množství a motivace znečišťovatele k novým, nákladově efektivním řešením. To napomáhá k úplnému odstranění či alespoň částečné eliminaci vznikajících škod na životním prostředí. **Princip nákladové efektivity** se snaží o dosažení optimální úrovně znehodnocování životního prostředí, tedy vyžaduje dosažení optimálního vztahu mezi použitými zdroji a dosaženými účinky z dané činnosti. **Princip zvyšování povědomí veřejnosti o otázkách životního prostředí** se zaměřuje na co nejlepší informovanost občanů o významu ochrany životního prostředí. Čím lépe veřejnost porozumí tomuto problému, tím se zvyšuje kvalita rozhodování občanů jako spotřebitelů, což následně zlepšuje celkovou kvalitu života. Posledním základním principem je **princip mezinárodní odpovědnosti**, který je uplatňován prostřednictvím rozvojové spolupráce, dodržování závazků plynoucích ze členství v EU, mezinárodních dohod, členství v organizacích jako jsou Organizace spojených národů (OSN) nebo Organizace pro hospodářskou spolupráci (OECD). [30]

3 Teoretická východiska ekologických daní

Ekologické daně úzce souvisí s pojmy životní prostředí, negativní externality či veřejné statky. V nadcházející kapitole tedy budou vymezeny základní pojmy, které s problematikou ekologických daní souvisí a budou charakterizovány ekologické daně zavedené v České republice.

3.1 Životní prostředí – selhání trhu

Problémem životního prostředí je na jedné straně znečišťování životního prostředí, ale také nadměrné využívání přírodních zdrojů. Lidská činnost ale může vést i ke změnám vlastností životního prostředí, například změny teploty vzduchu či vody, změna pH půdy apod. Za základní příčinu problémů životního prostředí environmentální ekonomie se označuje **tržní selhání**. Tržní selhání si můžeme představit jako situaci, kdy trh sám není schopen rozpoznat optimální řešení, jak rozdělit omezené zdroje mezi neomezené lidské potřeby. V důsledku toho potom dochází k plýtvání zdroji a znečišťování životního prostředí. [26]

3.2 Veřejné statky

Veřejný statek je takovým statkem, v jehož případě nelze nikomu zabránit v jeho užívání a má-li z daného statku užitek jedna osoba, nebrání tím jiné osobě, aby z něj měla stejný užitek. Jedná se o netržní statky, tzn. tyto statky neprochází trhem. Veřejné statky zabezpečuje veřejná správa, tj. územní samospráva a státní správa. Jsou užitečné pro celou společnost. [7] Veřejným statkem tedy může být lavička v parku, aleje stromů, venkovní osvětlení aj.

Veřejné statky jsou tedy **nevylučitelné** (nelze nikoho vyloučit ze spotřeby) a zároveň **nerivalitní** (spotřebitelé si vzájemně nekonkurují, mohou využívat statek všichni ve stejné míře). [26] Od toho se odvíjí dělení veřejných statků na **čisté** a **smíšené**. Čisté veřejné statky jsou nevylučitelné a nerivalitní a cena spotřeby tohoto statku se nedá stanovit, např. v případě policie nebo veřejného osvětlení, za něž spotřebitelé platí tzv. uživatelské poplatky. Oproti tomu statky, u kterých platí jen jedno pravidlo, např. jsou rivalitní, ale nejsou vylučitelné, se nazývají statky smíšenými. U těchto statků lze stanovit podíl jednotlivce na jejich spotřebě a lze také stanovit uživatelský poplatek za jednotku spotřeby. Tato spotřeba může být fakultativní nebo přikázaná. S fakultativní spotřebou se můžeme setkat např. v případě městské hromadné dopravy. Spotřebitel se

v tomto případě může sám rozhodnout, jestli ji využije, či raději zvolí dražší způsob, např. osobní automobil. V případě přikázané spotřeby spotřebitel na výběr nemá, tato spotřeba je dána zákonem. Příkladem přikázané spotřeby je povinná školní docházka, kde je přesně stanovena povinná doba studia. Kvantita u smíšených statků je tedy dělitelná, na rozdíl od kvality. Je přirozené, že čím více bude lidí v autobuse, tím méně pohodlná a kvalitní doprava to bude pro spotřebitele. Čím větší tedy bude počet spotřebitelů užívajících tento statek, tím nižší bude kvalita tohoto statku. [7]

Trh při alokaci jak čistých, tak smíšených statků často selhává z toho důvodu, že cena tohoto statku je nulová nebo příliš nízká a poptávka je vyšší než nabídka tohoto statku. Z tohoto důvodu dochází k přečerpávání přírodních zdrojů, znečišťování ovzduší či zabírání velkých přírodních ploch pro ekonomické aktivity. [26]

3.3 Působení ekologických daní na negativní externalitu

Pojem externalita vystihuje definice dle Mankiwa:

„Externalita je vliv činností jednoho člověka na blahobyt lidí neúčastnících se této činnosti.“ [16, str. 213]

Holman vystihuje negativní externalitu následovně:

“Negativní externalita vzniká, když člověk nenese plně všechny náklady své činnosti a část těchto nákladů přenáší na jiné.“ [9, str. 364]

Externality lze dělit na **negativní**, **pozitivní** a **reciproční**. Záleží to na podobě vlivu tohoto člověka na blahobyt ostatních. Pokud je tento vliv pozitivní, jedná se o pozitivní externalitu a naopak. Reciproční externality jsou takové externality, kdy subjektům vzniká vzájemný prospěch nebo vzájemná újma z dané činnosti. [7]

Negativní externalitou je např. výroba elektřiny. Elektrárna jí vyrábí spalováním uhlí, které produkuje a vypouští emise do ovzduší, čím mimo jiného poškozují blízké lesy. Majitelům těchto lesů vznikají škody, i když s výrobou elektřiny nemají nic společného, tím elektrárna přenáší část nákladů své činnosti na jiné. [9] Pro společnost jsou náklady na výrobu větší než pro výrobce, s každou další vyrobenou jednotkou elektřiny vznikají společenské náklady. Ty zahrnují na jedné straně náklady výrobců a na straně druhé náklady lidí, kteří se výrobě neúčastní, ale jsou nepříznivě ovlivněni negativní externalitou. [16]

3.3.1 Porterova hypotéza

Vzájemný vztah mezi ochranou životního prostředí a ekonomickou výkonností byl předmětem mnoha výzkumů. Dlouhou řadu let se vycházelo z toho, že tyto dva faktory nejsou slučitelné. V polovině 90. let minulého století přišel americký ekonom M. E. Porter s hypotézou, která tento názor vyvracela. Tato hypotéza vycházela z toho, že aktivity zaměřené na ochranu životního prostředí podporují tři konkurenční dlouhodobé výhody podniku, že energeticky a materiálově úsporné technologie vedou ke snižování nákladů, navíc způsobují růst oblíbenosti a vážnosti ekologicky šetrných výrobků a tím se značně liší od ostatních výrobků. Spotřebitelé, kteří vyhledávají tyto typy výrobků, je začnou upřednostňovat před konkurenčními výrobky a podnik se tak může zaměřit na takto nově vzniklou skupinu zákazníků. Tato hypotéza ale ještě nebyla empirickými výzkumy potvrzena. [30]

3.3.2 Piguova daň

Piguovy daně slouží k odstranění efektů negativních externalit. Název nesou po anglickém ekonomovi Arthuru Piguovi (1877-1959), který byl jedním z prvních, kdo obhajoval jejich používání. [7] Ten navrhoval zavést takové daně, které by vyplnily mezeru mezi společenskými a soukromými náklady v případě negativních externalit tak, aby došlo k optimálnímu vyráběnému množství statku produkujícího externalitu a k optimální úrovni znečištění. [14] Tyto daně jsou obvykle upřednostňovány před regulací, lze totiž snížit znečištění při nižších nákladech pro společnost. Regulace by např. továrně nařídila úroveň znečištění, ale piguova daň vytvoří stimul pro každou továrnu, aby snížila znečištění. Vytváří tedy stimul pro vývin nových čistších technologií, které by snížily velikost daní pro továrnu. Jak uvádí Mankiw ve své knize: „Piguovy daně napravují systém stimulů o přítomnost externalit a tím posouvají alokaci zdrojů blíže ke společenskému optimu.“ [9, str. 224] Ačkoli Piguovy daně představují příjmy pro vládu, ve skutečnosti zvyšují ekonomický blahobyt.[9] Nevýhodou piguovských daní je obtížné stanovení optimální úrovně znečištění. [14]

3.3.3 Coaseho teorém

Coaseho teorém, podle amerického ekonoma Ronalda Coase, nám říká, že pokud spolu subjekty mohou vyjednávat a odškodňovat se, dostanou se k efektivnímu řešení bez odhledu na to, na čí straně je zákon a kdo koho bude odškodňovat. [7] Mohou tedy

sami vyřešit problém externalit, bez ohledu na počáteční rozdělení práv. Mají možnost vždy dosáhnout dohody, jejímž důsledkem bude, že si všichni polepší.[16] Jednoduše se tedy dohodnou na výši odškodnění za způsobenou externalitu, popř. nejsou ochotni tak velkou částku za odškodnění zaplatit, a raději externalitu sami odstraní. [18] Tento poznatek však má jednu podmínku, transakční náklady (náklady na uzavírání smluv, vyjednávání) nesmí být příliš vysoké. [9] Výši těchto transakčních nákladů značně ovlivňuje stupeň vymezení a ochrany vlastnických práv. Právní systém má tedy značný vliv na ekonomickou efektivnost. Pokud vlastnická práva nejsou dostatečně vymezena, je soukromé vyjednávání velice obtížné, či dokonce nemožné. Je zřejmé, že subjekty nemají stejné postavení, proto obyvatelé obce, kterým továrna znečišťuje svou produkcí ovzduší, těžko dosáhnou kompenzace. Coaseho teorém lze tedy použít jen ve vybraných případech, není univerzálně použitelný. [18]

3.4 Charakteristika ekologických daní

Správnou charakteristiku ekologických daní uvádí např. Netušilová:

„Environmentální daň je definována jako daň, u níž je základ daně vyjádřen ve fyzických jednotkách, který má prokazatelně negativní dopad na životní prostředí.“ [18, str. 20] nebo:

„Daně s vazbou na životní prostředí jsou povinné, neekvivalentní platby uvalené státem na daňový základ, který má zřetelnou vazbu na životní prostředí.“[18, str. 20]

Ekologické daně jsou tedy **neekvivalentní** platbou, tzn. stát za ně poplatníkovi neposkytuje žádnou protihodnotu. Tím se liší od poplatků, za které stát poplatníkovi poskytuje protislužbu (např. poplatek za vývoz komunálního odpadu, poplatek za znečištění vod). Dalším rozdílem mezi daní a poplatkem je, že výnos z daní plyne do státního rozpočtu, oproti tomu výnos z poplatků plyne do zvláštního fondu na ochranu životního prostředí. [18, str. 21]

Ekologické daně byly do daňového systému České republiky zavedeny v roce 2008 po vstupu do Evropské Unie. Skládají se ze tří daní, které souhrnně nesou název ekologické daně (někdy jsou také nazývány jako energetické či environmentální daně). Jedná se o daň ze zemního plynu, daň z pevných paliv a daň z elektřiny. Daň ze zemního plynu již existovala dříve pod pojmem daň z minerálních olejů jako

spotřební daň, zbývající dvě jsou úplně nové. Jsou tedy nejmladšími daněmi v českém daňovém systému. [30]

Ekologické daně plní funkci tzv. **nápravných daní**. Mají za úkol kompenzovat náklady společnosti na škodu na životním prostředí, mají tedy napravovat selhání trhu v souvislosti s ochranou životního prostředí. [30] Tyto daně se vztahují na výrobky a služby, které poškozují jak životní prostředí, tak zdraví spotřebitelů. Výnosy z těchto daní plynou výhradně do státního rozpočtu. [28]

Dle Eurostatu, Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (dále jen OECD) a evropské agentury pro životní prostředí se ekologické daně rozdělují na daně uvalené na zdroje energie, oblast dopravy, zdroje znečištění a na přírodní zdroje. Daně uvalené na zdroje energie jsou používány v dopravě (daň z pohonných hmot) a pro stacionární zařízení (daň z paliv a elektřiny). Předmětem daní uvalených na oblast dopravy je nákup, prodej a provoz dopravních prostředků a poskytování dopravních služeb, patří sem i např. mýtné. Daně uvalené na zdroje znečištění se týkají emisí, jako je síra, dusičnany vypouštěné do ovzduší, vody a půdy, týkají se i hluku a tuhého odpadu. Poslední ekologické daně uvalené na přírodní zdroje se týkají užívání přírodních zdrojů, jako je např. těžba dřeva. [31]

4 Ekologické daně v ČR

Ekologické daně se staly součástí daňového systému ČR v roce 2008, i když o jejich zavedení se uvažovalo daleko dříve. Jak bylo uvedeno v předcházející kapitole, plní funkci nápravných daní, tzn. jejich základní prioritou je snaha o omezení znečišťování životního prostředí. Ekologické daně se v České republice definuje zákon č. 261/2007 Sb. O stabilizaci veřejných rozpočtů Energetická Směrnice Rady 2003/96/ES, pozměněná ve Směrnici Rady 2004/74/ES.

4.1 Daň ze zemního plynu a některých dalších plynů

Daň ze zemního plynu, jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, byla do roku 2007 předmětem spotřební daně z minerálních olejů. V této kapitole bude vyjádřeno, v čem se tato ekologická daň odlišuje od ostatních ekologických daní. Vlastnosti, které jsou pro všechny ekologické daně společné, budou charakterizovány v kapitole nadcházející.

Předmětem této daně je zemní plyn jak v kapalném, tak i v plynném stavu, bioplyn, svítiplyn, vodní plyn, generátorový plyn, metan a další plyny, které jsou určeny pro pohon motorů, výrobu tepla a některé další specifické účely⁴. Těmito specifickými účely můžeme rozumět použití pro stacionární motory, použití v souvislosti s provozem a stroji používanými při stavbách, stavebně inženýrských či veřejných pracích nebo pro vozidla určená k používání mimo veřejné cesty a pro vozidla, které nejsou schválená k používání převážně na veřejných silnicích (rýpadla, nakladače, frézy). Plyny používané mimo tyto účely bývají zpravidla osvobozeny od daně. Zemní plyn má široké spektrum využití, např. ve sklárnách, teplárnách, pekárnách, chemickém průmyslu apod. [31] [36]

Plátců daně, tedy osob, které jsou povinné daň přiznat, zaplatit a odvést státu není v České republice příliš mnoho, na rozdíl od spotřebních daní. Plátce daně ze zemního plynu a některých dalších plynů je dle zákona [18] dodavatel plynu, který tento plyn dodal v tuzemsku konečnému spotřebiteli, provozovatel distribuční nebo přepravní soustavy nebo podzemního zásobníku plynu, každá osoba, která použila plyn zdaněný nižší sazbou daně pro účely, k nimž se váže vyšší sazba daně, která použila plyn

---

⁴ Dle zákona č. 261/2007 Sb, část čtyřicátá pátá, daň ze zemního plynu a některých dalších plynů, §4.

osvobozený od daně pro účely, k nimž se osvobození neváže, nebo která spotřebovala nezdaněný plyn s výjimkou plynu osvobozeného od daně.⁵ [36] [5]

Dodavatele představuje fyzická nebo právnická osoba, která nabývá plyn bez daně ze zemního plynu za účelem jeho dalšího prodeje. Jedná se tedy o obchodníka se zemním plynem. Ten nabývá paliva v tuzemsku bez daně pouze na základě povolení k nabytí plynu bez daně, které je vydáváno na dobu 5 let celním úřadem. Žadatel nesmí být zařazen do insolvenčního řízení, kontroluje se také bezúhonnost a zda mu nebylo povolení k nabytí plynu bez daně v posledním roce zrušeno. Výrobce plynu toto povolení mít nemusí. V ČR je největším dodavatelem zemního plynu RWE GasNet. [18]

Provozovatelé jsou plátcí daně, kteří zajišťují dopravu plynu. Největším provozovatelem je v ČR opět společnost RWE.

Plátce daně má registrační povinnost, nejpozději v den vzniku daňové povinnosti se tedy musí dostavit na celní úřad pro registraci. Tímto dnem je myšleno den dodání plynu konečnému spotřebiteli nebo den spotřeby plynu. [18]

Konečnými spotřebiteli jsou osoby právnické i fyzické, které nemají povolení k nabytí zemního plynu bez daně. [18] [36]

Osvobození od daně plní několik funkcí, které mají pomoci ke zmírnění dopadu vybrané daně na vybrané ekonomické subjekty nebo jejich činnosti. [18] Od daně ze zemního plynu je osvobozen plyn určený k topení v domácnostech, plyn k výrobě elektřiny, jako pohonná hmota pro plavby na vodách, v metalurgických procesech či mineralogických postupech aj. [5] Osvobození od daně u všech druhů plynu používaných k výrobě elektřiny slouží k vyvarování se dvojitému zdanění. V opačném případě by totiž v ceně elektřiny byla obsažena jak daň z elektřiny, tak daň ze zemního plynu. [18]

Základ daně je specifický a je udáván v jednotkách MWh spalného tepla.⁶ Pokud toto spalné teplo nelze v MWh vyjádřit, je stanoveno zákonem ve výši 15 MWh za tunu plynu. Sazby daně jsou pevné a diferencované podle účelu použití plynu. [18] Zákon

---

⁵ Dle §3 zákona 261/2007 Sb.

⁶ Obsaženo v zákoně 261/2007 Sb. §6

vymezuje sazby až do roku 2020 a má každý rok rostoucí trend. Výsledná daň se dále vypočítá jako sazba daně vynásobená daňovým základem. [36]

4.2 Daň z pevných paliv

Předmět daně z pevných paliv tvoří dle příslušného zákona⁷ černé a hnědé uhlí, brikety, bulety a podobná pevná paliva vyrobená z černého uhlí a další paliva a ostatní uhlovodíky specifikované kódy nomenklatury v případě, že jsou použity k výrobě tepla. [19] Předmětem daně není dřevo ani dřevěné brikety. [18]

Plátců daně z pevných paliv je ještě méně než plátců daně ze zemního plynu, hlavně z důvodu malého okruhu osob spojených s dodávkou pevných paliv. Plátcem daně dle zákona je dodavatel paliv, který v tuzemsku dodal paliva konečnému spotřebiteli⁸, každá osoba, která použila paliva osvobozená od daně pro účely, které nejsou s osvobozením spojeny a každá osoba, která spotřebovala nezdaněná paliva pro účely, ke kterým se zdanění váže.⁹ [18] Lze si tedy povšimnout, že problematika plátce daně je obdobná dani ze zemního plynu, která byla obsahem předchozí kapitoly. Dodavatel opět nabývá paliva osvobozená od daně pouze na základě povolení k nabytí pevných paliv bez daně.¹⁰ Plátce daně opět podává návrh na registraci k dani u správce daně, čímž jsou orgány Celní správy České republiky, nejpozději v den vzniku povinnosti daň přiznat a zaplatit. [19]

Osvobození od daně z pevných paliv je obdobné dani ze zemního plynu. Od daně jsou osvobozena paliva k výrobě elektřiny, k mineralogickým postupům, v chemických procesech, k technologickým účelům v podniku, ve kterém byla pevná paliva vyrobena, k výrobě koksu aj.¹¹ [31]

Základ daně je opět specifický. Je formulován množstvím pevných paliv vyjádřených v jednotkách GJ spalného tepla v původním vzorku. **Sazba daně** je stanovena na 8,50 Kč/GJ spalného tepla v původním vzorku. Jak říká zákon¹²: „*Spalné teplo v původním*

---

⁷ Obsaženo v zákoně 261/2007 Sb. §4

⁸ Význam pojmu dodavatel a konečný spotřebitel je vysvětlen v předchozí kapitole o zemním plynu.

⁹ Obsaženo v zákoně č. 261/2007 Sb. §3

¹⁰ Obsaženo v zákoně č. 261/2007 Sb. §13

¹¹ Obsaženo v zákoně č. 261/2007 Sb. §8

¹² Obsaženo v zákoně č. 261/2007 Sb. §6 odstavec 3

vzorku se prokazuje výsledky měření akreditované laboratoře, které nesmí být starší než 1 rok.“ [36, str. 217] Pokud toto spalné teplo vyjádřit nelze, stanoví se spalné teplo ve výši 33 GJ na tunu pevných paliv. Výsledná daň se následně opět získá vynásobením základu daně a sazby daně. [18]

Konečným spotřebitelem je právnická nebo fyzická osoba, která nemá povolení k nabytí paliv bez daně. [18]

4.3 Daň z elektřiny

Poslední část ekologických daní tvoří daň z elektřiny. Jejím předmětem je elektřina. Správu daně opět vykonávají orgány Celní správy, jako tomu bylo u předchozích dvou ekologických daní. [31]

Charakteristika **plátce daně** je opět podobná. Plátce daně je dodavatel, který dodal v tuzemsku elektřinu konečnému spotřebiteli, provozovatel distribuční soustavy a provozovatel soustavy přenosové, dále všechny osoby, které použily elektřinu osvobozenou od daně k účelům, na které se osvobození nevztahuje a všechny osoby, které spotřebovaly nezdaněnou elektřinu s výjimkou elektřiny osvobozené od daně.¹³ [36] [31] Tito plátcí podávají návrh na registraci u správce daně nejpozději v den vzniku daňové povinnosti, jak tomu bylo v předchozích případech. [18] Dodavatel opět nabývá elektřinu v tuzemsku bez daně. Pouze pro obchodníka platí, že musí mít k tomuto nákupu povolení k nabytí elektřiny bez daně. Rozhodujícím distributorem i dodavatelem elektřiny je akciová společnost ČEZ. Další akciové společnosti EON Energie a Pražská energetika mají výrobní kapacity značně omezené, proto se zaměřují spíše na nákup a prodej elektřiny.[18] Distribuční území společnosti EON Energie je Jižní Morava a Jižní Čechy a distribučním územím Pražské plynárenské a Pražské energetiky je Praha. Ve zbytku území je distributorem elektřiny již zmiňovaná společnost ČEZ (České energetické závody). Oproti tomu obchodníků je v České republice mnoho, za zmínku stojí například společnost Centropol či Bohemia Energy.

Osvobození od daně z elektřiny se od předchozích případů poněkud liší. Elektřina je od daně osvobozená v případě, že je ekologicky šetrná, je vyrobena i spotřebována

---

¹³ §3, odstavec 1 příslušného zákona

v dopravních prostředcích nebo je vyrobená ze zdaněných výrobků, které jsou předmětem daně ze zemního plynu, topných paliv či spotřební daně.[31]

Základ daně je opět specifický, je specifikován množstvím elektřiny vyjádřené v MWh, **sazba daně** je pevná a je stanovena ve výši 28,30 Kč/MWh. Výsledná daň se vypočítá jako u obou předchozích ekologických daní jako základ daně násobený sazbou daně. [36]

Konečný spotřebitel je obdobný jako u předchozích daní, je definován jako právnická nebo fyzická osoba, která není držitelem povolení k nabytí elektřiny bez daně. [18]

4.4 Společná ustanovení ekologických daní

Jak je již patrné z předchozích kapitol, ekologické daně mají mnoho společného, jako je povolení k nabytí elektřiny, pevných paliv a zemního plynu bez daně, správců daně apod. Výrobky jsou zatíženy daní až při přechodu do fáze spotřeby (jen v případě, že výrobek není od daně osvobozen) i v případě, že v první fázi dochází k nákupům a prodejm. Následné nákupy a prodeje už dani nepodléhají, nedochází tak ke dvojitému zdanění. Při dodání zemního plynu, pevných paliv a elektřiny dodavatelé vystavují dva druhy dokladů. Jedná se v první řadě o daňový doklad, který dodavatel vystavuje vůči konečnému spotřebiteli. Pokud se jedná o výrobek od daně osvobozený, bude daňový doklad obsahovat právě tuto informaci. V druhé řadě vystavuje doklad o prodeji, který vystavuje dodavatel vůči jinému dodavateli. Tento doklad tedy neobsahuje informaci o výši ekologické daně. Tyto doklady se vystavují do 15 dnů ode dne dodání výrobku odběrateli. [18]

Správcem všech ekologických daní je celní úřad a celní ředitelství. Jejich nadřízeným orgánem je Generální ředitelství cel. [18] Zdaňovacím obdobím je kalendářní měsíc, přičemž plátce daně je povinen zaplatit správci ekologickou daň nejpozději do 25. dne po skončení zdaňovacího období, v této lhůtě je povinen podat i běžné daňové přiznání. [31] Dodatečné daňové přiznání pro snížení daňové povinnosti lze podat ve lhůtě do šesti měsíců od dne vzniku daňové povinnosti. [18] Daňové přiznání pro zvýšení daňové povinnosti je nutno podat nejpozději do konce kalendářního měsíce následujícího po měsíci, ve kterém byla chyba zjištěna, a v této lhůtě také dochází k vyrovnání se státem. Ekologické daně je možné vrátit zahraničním osobám

používající výsad a imunit na základě principu vzájemnosti nebo v souladu s mezinárodními smlouvami. [18]

5 Ekologická daňová reforma v České republice

Ekologická daňová reforma bere na vědomí vysoké transakční náklady, snaží se tedy o co nejnižší administrativní náklady spojené s ekologickým zdaněním. [25] Tato reforma měla být **příjmově neutrální** daňovou reformou. To spočívá v postupném přesunu zdanění z výrobních faktorů (zejména z faktoru práce) směrem na zdanění takových výrobků, jejichž spotřeba negativně působí na kvalitu životního prostředí. Ekologická daňová reforma si dle Svátkové [31] klade tyto hlavní cíle: „*stimulovat ekonomické subjekty k takovému chování, které povede ke snížení poškození životního prostředí a jeho dopadů na zdraví obyvatelstva*“ nebo: „*snížením daňového zatížení práce, tj. snížením příspěvků na sociální pojistné, popř. daně z příjmů, vytvořit podmínky pro rozšíření zaměstnanosti.*“ [31, str. 236]

Kubátová vykládá tyto cíle obdobně: „*Daně na emise, energii, nerostné suroviny a produkty znečišťující životní prostředí by měly být zvýšeny za současného snížení daní, které mají negativní vliv na práci a investice.*“ [14, str. 263]

5.1 Double dividend

Tyto cíle úzce souvisí s pojmem „**double dividend**“ neboli dvojí přínos, popř. dvojí dividendy. Ekologické daně by měly tento dvojí přínos neboli dvojí dividendu přinášet. Principem této teorie je **snížení zdanění práce** na jedné straně a na straně druhé **snížení negativně působících statků na životní prostředí**. Tím by se měl omezit vznik negativních externalit. Orlov [21] rozlišuje dva typy této dvojí dividendy, a to slabou a silnou dividendu. Hypotéza slabé dividendy tvrdí, že snižování distorzních daní pomocí výnosů z ekologických daní snižuje sociální náklady. Silná hypotéza dvojí dividendy spočívá potom v úplném nahrazení distorzních daní daněmi environmentálními, což způsobí zlepšení celkového ekonomického blahobytu a zároveň i životního prostředí. [21]

Ekologická daňová reforma by tedy měla přinést dva užitky. Prvním užitekem je destimulace ekologicky nevhodného chování spotřebitelů, což způsobí zlepšení životního prostředí. Druhý užitek představuje snížení již zavedených, nejlépe co nejvíce distorzních daní „dodatečnými“ výnosy ze zavedení daní ekologických. [14].

5.2 Průběh ekologické daňové reformy

Záměry ekologické daňové reformy jsou rozděleny celkem do tří etap, které zasahují až do roku 2017. U všech etap se předpokládá **výnosová neutralita**, tzn. přesun výnosů z ekologických daní na pokrytí zejména snížení sociálního pojištění a úpravu sociálních transferů. [31] [17] Je zcela zřejmé, že ekologické daně byly zavedeny v důsledku vzniklých povinností ze Směrnice 2003/96/ES¹⁴ ze dne 27. října 2003 o zdanění energie a elektřiny. Tato směrnice byla přijata z důvodu ochrany fungování vnitřního trhu Evropské Unie a naplnění cílů Kjótského protokolu.¹⁵ Na tuto směrnici navazuje Směrnice 2004/96/ES udělovala České republice a některým dalším státům (např. Polsku, Estonsku či Slovinsku) právě do roku 2007 výjimku vztahující se na zemní plyn, elektrickou energii a tuhá paliva. Tato výjimka byla stanovena z důvodu možných hospodářských potíží, které by mohlo zavedení ekologických daní způsobit. [10]

5.2.1 První etapa

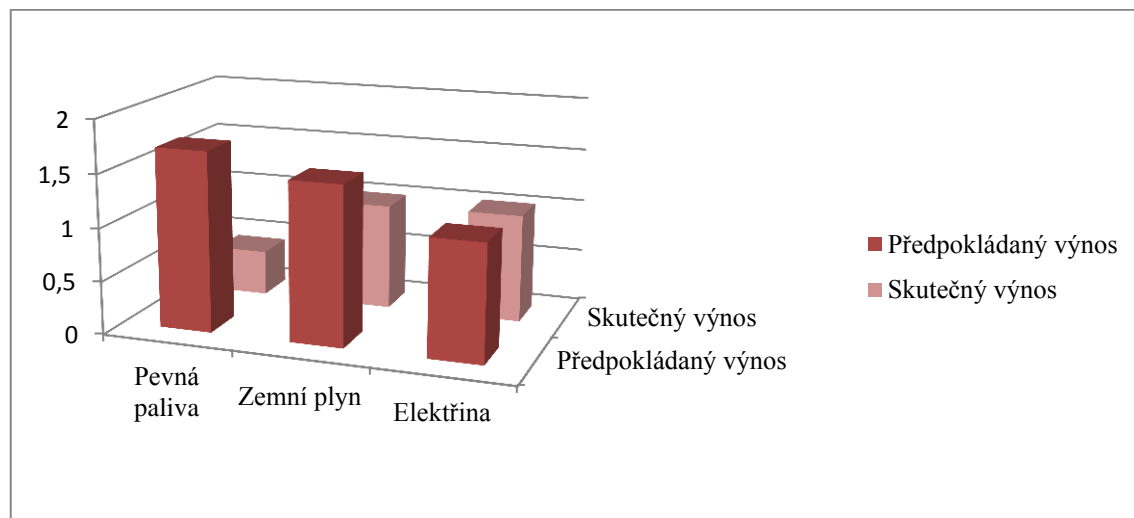
První etapa (od roku 2008 až 2009) si kladla za cíl zavedení ekologických daní při splnění požadavků energetické Směrnice 2003/96/ES, potažmo Směrnice 2004/74/ES. V roce 2007 vznikly tři nové daně, a to daň ze zemního plynu a některých dalších plynů, z pevných paliv a daň z elektřiny, souhrnně nazývány ekologické daně, či jako ekologická trojdaň. Fiskální přínos ze zavedení ekologických daní se očekával ve výši 4,3 mld. Kč, oproti tomu pokles výnosu z pojistného byl očekáván ve výši 6,2 mld. Kč. Předpokládaný vývoj se ale nenaplnil, jak ukazuje obr. 2. Na obr. 2 je patrné, že skutečný výnos byl u všech tří komodit nižší než očekávaný. U pevných paliv se výnos předpokládal ve výši 1,7 mld. Kč, u zemního plynu 1,5 mld. Kč a nejméně u elektřiny 1,1 mld. Kč. Ve skutečnosti ale dosáhl výnos z pevných paliv jen 24 % očekávaného výnosu, tj. 0,43 mld. Kč, daň ze zemního plynu přinesla státu 1,002 mld. Kč (67 % očekávaného výnosu) a daň z elektřiny s výnosem 1,02 mld. Kč (93 % očekávaného výnosu) se nejvíce přiblížila svému plánu. [31]

---

¹⁴ Směrnice 2003/96/ES určila minimální sazby ekologických daní na vybrané suroviny. [10]

¹⁵ Kjótský protokol představuje protokol k Rámcové úmluvě OSN o klimatických změnách. Průmyslové země v něm přislíbily snížení emisí skleníkových plynů o 5,2 % do konce prvního kontrolního období 2008-2012. [13]

Obrázek 2: Rozdíly mezi skutečnými a plánovanými výnosy ekologických daní v České republice

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

5.2.2 Druhá etapa

Druhá etapa byla naplánována na období 2010 až 2013. V této etapě mělo dojít ke změnám v ekologických daních zavedených již v první etapě. Cílem této etapy bylo snížit emise CO₂ do ovzduší. Zvažovalo se přenesení poplatků za znečišťování ovzduší na emisní daň z CO₂. Jelikož ale Evropská komise začala připravovat revizi směrnice 2003/96/ES o zdanění energetických produktů a elektřiny, jejímž cílem je, aby ekologické daně zahrnovaly také obsah CO₂ v palivu, od zavedení daně z CO₂ se zatím ustoupilo a poplatky za znečišťování ovzduší zůstaly zachovány. [4] V rámci zákona č.201/2012 Sb. se ale podstatně upravily. Zúžil se okruh osob, které jsou povinné tyto poplatky hradit, i okruh zpoplatněných znečišťujících látek. Těmito látkami jsou TZL, NO_x, SO₂, VOC. Poplatek dle § 15 jsou povinni hradit jen provozovatelé stacionárních zdrojů, pokud celková výše poplatků za provozovnu překročí 50 000 Kč. Zákon předpokládá až trojnásobné zvýšení těchto poplatků od roku 2016 - 2021. [24] Cílem druhé etapy je také zavedení zdanění v oblasti dopravy, jelikož doprava v současnosti patří k největším znečišťovatelům ovzduší. V tomto období také došlo ke zhodnocení dopadů ekologické daňové reformy. Největší zatížení ekologické daňové reformy se očekávalo na energeticky náročná odvětví jako je doprava či chemický a těžební průmysl. Pozitivní účinky se očekávaly u odvětví s vysokým podílem nákladů na pracovní sílu, jako je stavebnictví, spotřební průmysl, služby a telekomunikace. [31]

5.2.3 Třetí etapa

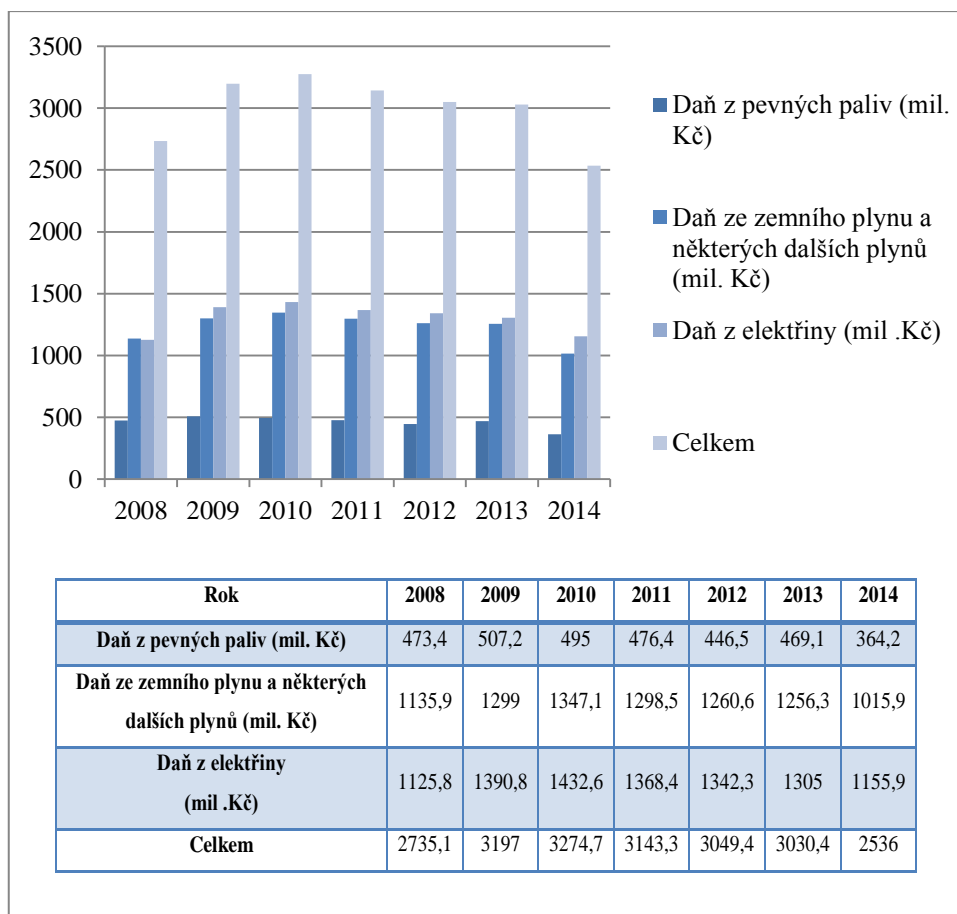
Aktuálně probíhá **třetí etapa**, která začala rokem 2014 a je plánována až do roku 2017. Tato etapa předpokládá další úpravy, které by měly reagovat na vyhodnocení předchozích dvou etap. Není vyloučeno ani rozšíření zdanění na další surovinové zdroje a výrobky a služby, jejichž výroba má negativní dopad na kvalitu životního prostředí. Tím mohou být např. hnojiva, pesticidy, stavební suroviny atd. [31]

6 Dopad ekologických daní na národní hospodářství

V této kapitole bude posouzeno, jak ekologické daně ovlivnily příjmy státního rozpočtu, jak byly splněny cíle týkající se snížení spotřeby energií a tím i snížení emisí vypouštěných do ovzduší. Dále budou porovnány ceny energií a bude stanoveno, jak ekologické daně ovlivnily ceny konkrétních komodit.

Z uvedené tabulky je patrné, že v roce 2014 byly výnosy z ekologických daní na nejnižší úrovni za celou dobu jejich zavedení. Naopak nejvyšší výnos byl z elektřiny i z plynu v roce 2010, z pevných paliv o rok dříve, tedy v roce 2009.

Obrázek 3: Výnosy z ekologických daní v letech 2008 – 2014 v České republice

Zdroj: vlastní zpracování, 2015, dle [1]

Z Obrázku č. 3 lze vyčíst, že nejnižší výnos za celé období od zavedení ekologických daní plyne z pevných paliv. Oproti tomu nejvyšší příjmy z ekologických daní plynou do státního rozpočtu z daně z elektřiny. Z celkového pohledu lze říci, že v roce 2010 plynula do státního rozpočtu nejvyšší částka za celé období první a druhé etapy ekologické daňové reformy. Od tohoto bodu ekologické daně klesají. V roce 2014

plynula do státního rozpočtu nejnižší částka z ekologických daní za celé období od jejich zavedení.

Tabulka 1: : Environmentální daňová kvóta

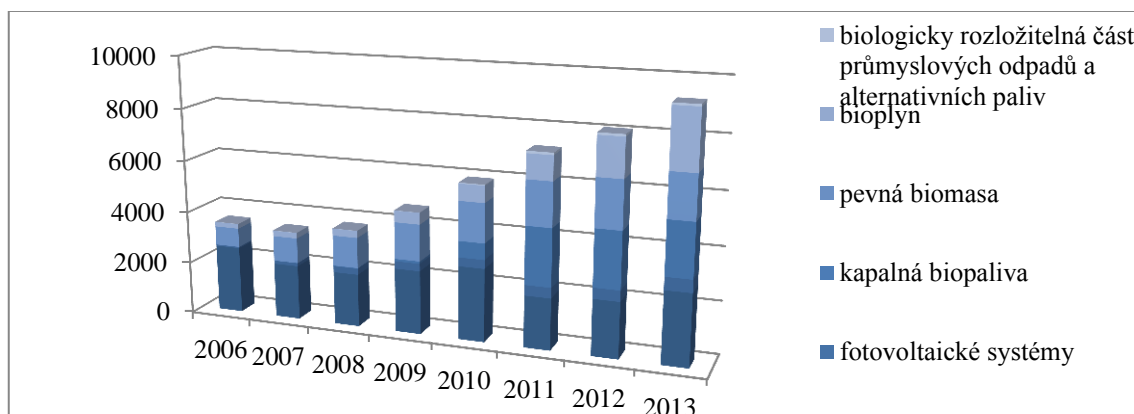
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP (mld.Kč)	4015,3	3921,8	3953,7	4022,4	4047,7	4806,3
ED celkem (mld.Kč)	2,7351	3,197	3,2747	3,1433	3,0494	3,0304
ED/HDP (%)	0,068	0,082	0,083	0,078	0,075	0,063

Zdroj: vlastní zpracování, 2015, dle [35]

V tab. 1 lze vidět, že ekologické daně jsou opravdu zanedbatelným příjmem státního rozpočtu. HDP je sice v roce 2013 vyšší než v předchozích letech, ale jak je z tabulky patrné, není to díky ekologickým daním, na těch bylo vybráno dokonce méně než v předchozích letech. Zde je vidět, že ekologické daně ke zvýšení státního rozpočtu téměř nepomohou, slouží pouze jako nástroj k ochraně životního prostředí, k motivování domácností a firem k omezení spotřeby energií či zavedení opatření, která budou k životnímu prostředí více šetrná.

Z obrázku č. 4 lze vyčíst, že obnovitelné zdroje na výrobu elektřiny jsou od roku 2006 stále více využívány. V roce 2013 bylo využíváno více než dvakrát tolik obnovitelných zdrojů než v roce 2006. Tento nárůst může být způsoben na jedné straně ekologickými daněmi a poplatky na ochranu životního prostředí, ale i různorodým vzděláváním lidí ohledně ochrany životního prostředí a její důležitosti pro společnost, ale především dotacemi na obnovitelné zdroje. Jak je z obrázku patrné, v roce 2011 vzrostly investice do fotovoltaických systémů, které fungují na principu slunečního záření. Nevýhoda těchto zařízení je ale závislost na intenzitě slunečního záření, která je v podmínkách České republiky proměnlivá dle ročních období. Největší nárůst od roku 2006 nastal u bioplynu, který se vyrábí v bioplynových stanicích, které zpracovávají zemědělské vedlejší produkty, ale i průmyslové a komunální bioodpady.

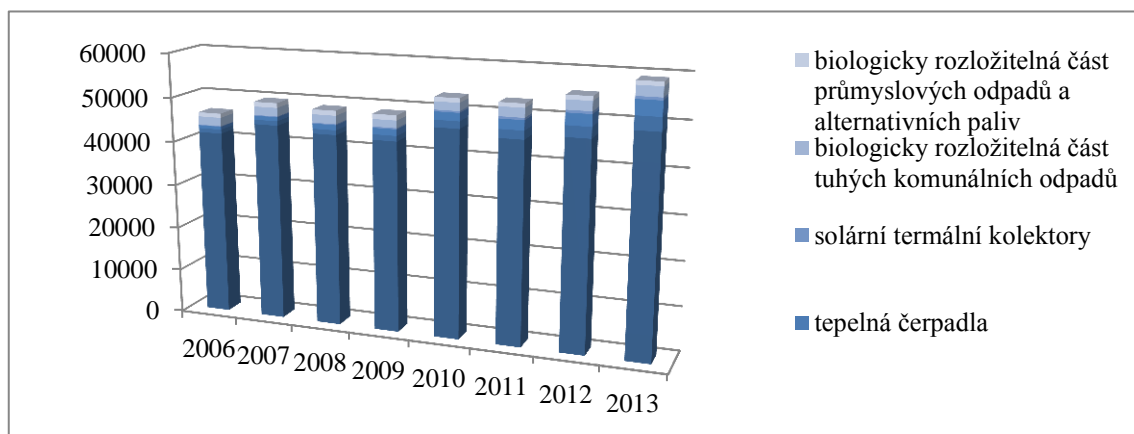
Obrázek 4: Obnovitelné zdroje elektřiny za období 2006 - 2013

Zdroj: vlastní zpracování, 2015, dle [29]

Pro výrobu tepla, jak je možné vidět na obrázku č. 8, jsou stále nejvyužívanějším obnovitelným zdrojem pevná biomasa. Dle [34] se energetická biomasa získává primárně na zemědělské půdě z rostlin či stromů na lesní půdě nebo ji lze získávat ze sekundárních zdrojů, jako jsou zbytky z dřevozpracujícího nebo papírenského průmyslu apod. V posledních letech také roste popularita tepelných čerpadel, ale i bioplynu, který byl charakterizován výše.

Obrázek 5: Obnovitelné zdroje tepla za období 2006 - 2013

Zdroj: vlastní zpracování, 2015, dle [29]

Zavedení ekologických daní s sebou nese celou řadu nevýhod. Hlavní překážkou je administrativní náročnost, kterou způsobují zejména odlišné sazby ekologických daní, slevy na dani pouze pro určité subjekty či různé výjimky, které zákon o ekologických daních specifikuje. V době zpracovávání práce nebyly zveřejněny údaje pro rok 2014.

7 Dopad ekologických daní na domácnosti

Ekologické daně mají vliv nejen na podniky, ale také na domácnosti. Jedná se zejména o domácnosti s nízkými příjmy, studenty, rodiče na rodičovské dovolené, důchodce, osoby na nemocenské dovolené atd. Právě výzkum tohoto vlivu je obsahem této kapitoly. Jak již bylo zmíněno v předchozím textu, hlavním principem ekologických daní je výnosová neutralita. Dle tohoto hlediska by tedy ekologické daně neměly domácnosti nijak omezovat. Při bližším pohledu lze ale zjistit, že některé skupiny obyvatel, které byly uvedeny výše, jsou značně znevýhodněni. Tato skupina obyvatel standardně nepracuje, proto výhody plynoucí ze zaměstnání, jako je již zmiňované snížení zdanění výrobního faktoru práce a tím i nárůst zaměstnanosti se jí netýkají. Stejný princip platí i u domácností, které nemají dostatek finančních prostředků na změnu vytápění, což se týká hlavně domácností, které topí pevnými palivy, u kterých je nárůst cen po zavedení ekologických daní poměrně výrazný. Oproti tomu zemní plyn určený pro vytápění domácností je od daní osvobozen z toho důvodu, že je považován za čistší palivo. Ekologické daně se tedy tímto snaží spotřebitele přesvědčit, aby změnilí svá vytápění pevnými palivy na vytápění ekologicky čistšími palivy. Domácnosti tedy mohou začít vytápět zemním plynem, což nese náklady na zbudování přípojky v místech, kde není přípojka zřízena, další možností je investice do tepelných čerpadel či solárních panelů, které ale s sebou opět nesou značné zřizovací náklady. Ke snížení spotřeby energií může také přispět výměna starého kotle za nový, energeticky úspornější kotel, či zateplení budovy. Opět by ale domácnost musela investovat finanční prostředky do nového zařízení či zateplování. Domácnosti využívající hnědé uhlí zaplatí dle [34] za ekologickou daň zhruba desetinu ročních výdajů za vytápění, přibližně 1500 Kč za rok, u černého uhlí je zdanění o něco nižší. Pokud tedy nízkopříjmová domácnost, která nemá prostředky na změnu vytápění, využívá pevná paliva a pokud se navíc jedná o nezaměstnaného, studenta či důchodce, nejsou mu tyto náklady nijak vykompenzovány. Jestliže se tyto domácnosti budou chtít ekologickým daním vyhnout, mohou začít topit dřevem, v horším případě mohou začít pálit odpad, což bude mít na životní prostředí ještě horší dopad, a ekologická daň se takto zcela mine účinkem. To samé by mohlo nastat při zavedení uhlíkové daně, o které se v posledních letech uvažuje a kterou již některé státy mají zavedenou v daňové soustavě. Tato daň by mohla podstatně ovlivnit domácnosti a menší podniky, u velkých podniků je zaveden systém

emisních povolenek. Při zavedení této daně by měla být opět dodržována výnosová neutralita, ale jak bylo zmíněno již výše, ta neplatí vždy. Dle [10] by se spotřebitelům využívající pevná paliva zvedly výdaje za vytápění domácnosti a ohřev vody až o dalších 2600 Kč. Tato částka už může být pro domácnosti s nízkými příjmy poměrně výrazná. Z uvedeného tedy vyplývá, že výnosová neutralita neplatí vždy a vláda by měla podniknout opatření ke změně tohoto nedostatku.

Výzkum vlivu ekologických daní na chování domácností byl prováděn metodou dotazníkového šetření, které probíhalo formou osobních setkání a formou internetového dotazníku. Výzkum byl rozdělen na dvě části. V první části bylo zjišťováno, zda jsou domácnosti dostatečně informovány o zavedení ekologických daní. Pro určení výsledku této první části byla vymezena procentuální stupnice určující informovanost domácností o ekologických daních, která vypadá následovně:

100 % - 90 % velmi vysoká úroveň informovanosti

89 % - 80 % vysoká úroveň informovanosti

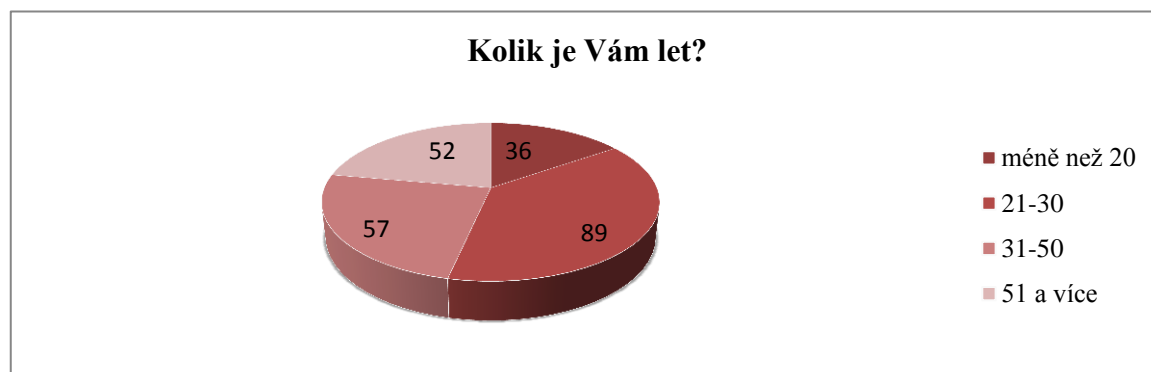
79 % - 70 % střední úroveň informovanosti

69 % - 60 % nízká úroveň informovanosti

59 % - 0 % velmi nízká úroveň informovanosti

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 234 respondentů ze Západních Čech, především z Plzně a okolí. Bylo osloveno 300 osob, návratnost tedy činila 78 %. V tomto objemu respondentů byli zahrnuti lidé ze všech věkových kategorií, nejvíce jich však odpovědělo ve věku mezi 21 a 30 lety (celkem 89 respondentů, tj. 38 %). Toto věkové rozložení bylo zjišťováno hned v **první otázce**.

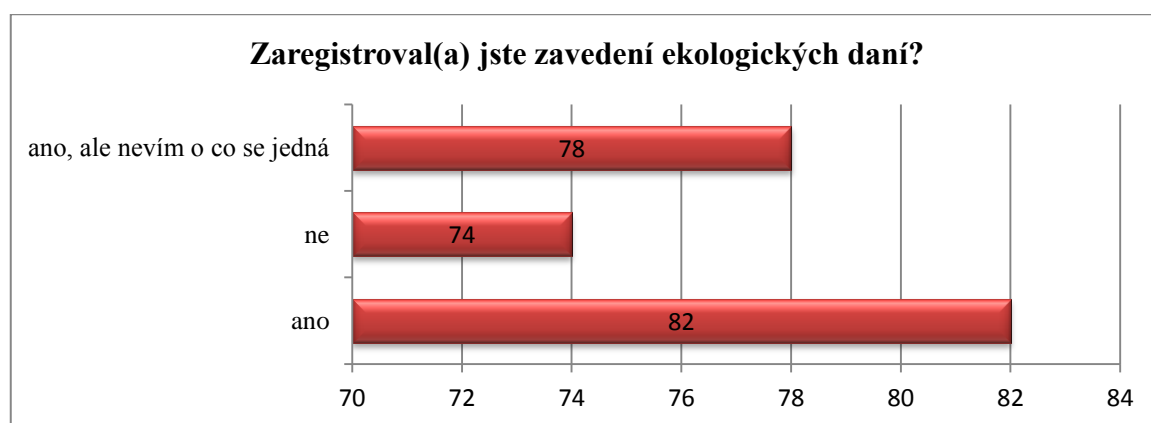
Obrázek 6: Věková struktura respondentů

Zdroj: vlastní zpracování, 2015, dle výzkumu

V **druhém kroku** bylo zjišťováno, jak je veřejnost informována o zavedení ekologických daní. O jejich zavedení vědělo 35 % všech dotázaných. Dalších 33 % sice mělo povědomí o jejich zavedení, ale nevěděli o nich nic bližšího a zbývajících 32 % vůbec nevědělo, že jsou ekologické daně zavedeny. V této skupině osob, které o ekologických daních vůbec nevědí, je 46 respondentů ve věku do 30 let. Tento fakt může být způsobený například tím, že mladí lidé bydlí s rodiči a nestarají se o domácí výdaje, či bydlí v pronájmu, kde mají ceny energií zahrnuté do cen nájmu.

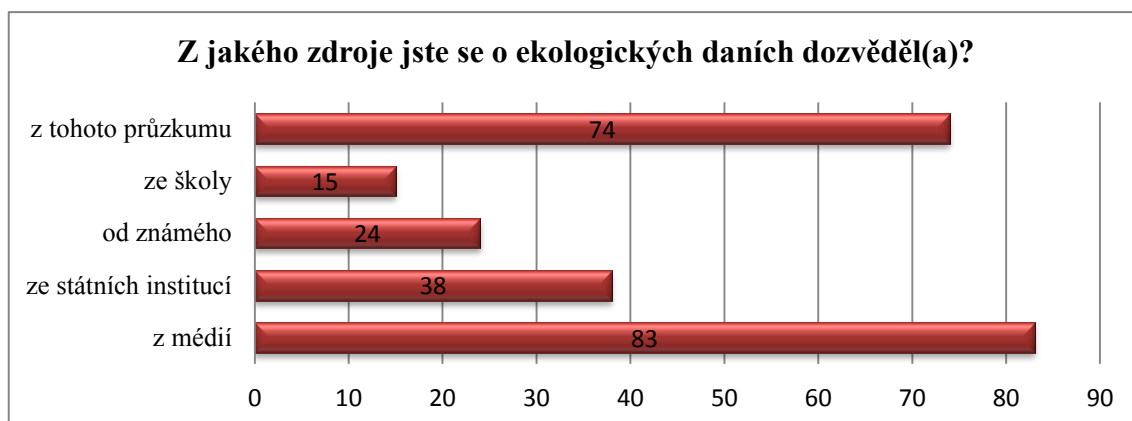
Obrázek 7: Informovanost veřejnosti o ekologických daních

Zdroj: vlastní zpracování, 2015, dle výzkumu

V **třetím kroku** bylo zkoumáno, z jakých zdrojů se společnost o ekologických daních dozvěděla. Výzkum ukázal, že nejvlivnější jsou v tomto směru média, tzn. televize, noviny, časopisy apod. Z tohoto zdroje se o ekologických daních dozvědělo 83 respondentů, tj. 35 %. 74 respondentů (31 %) se o zavedení ekologických daní dozvědělo z tohoto průzkumu, toto číslo také odpovídá počtu respondentů, kteří v druhé otázce odpověděli, že o ekologických daních vůbec nevědí. 15 studentů (6 %) se o ekologických daních dovědělo ve škole, 24 respondentům (10 %) o nich řekl známý a 38 respondentů (16 %) se o nich dovědělo ze státních institucí, tzn. z finančního úřadu, úřadu práce apod.

Obrázek 8: Zdroje informací o ekologických daních

Zdroj: vlastní zpracování, 2015, dle výzkumu

Vyhodnocení informovanosti domácností o ekologických daních:

Dle druhého kroku se ukázalo, že veřejnost není o ekologických daních informována dostatečně. Na druhou otázku, která se týkala informovanosti domácností o ekologických daních, odpovědělo kladně 68 %. Dle stanovené stupnice je tento výsledek interpretován jako nízká informovanost. Nejméně je dle výzkumu informována mladá generace do 30 let, což může být způsobeno tím, že mladí lidé se tolik nezajímají o aktuální dění, mají ceny energií zahrnuté do cen nájmu či bydlí s rodiči a o výdaje se vůbec nestarají. Nevědomost domácností může být také způsobena faktem, že lidé sledují jen vývoj cen, ale nesledují, čím zvýšení cen bylo zapříčiněno. Výzkum také ukázal, že nejvíce jsou lidé informováni pomocí médií, jako je televize či internet, popř. noviny.

Cílem dotazníkového šetření ve druhé části bylo zjistit, zda jsou domácnosti dostatečně motivovány ke snížení spotřeby energií. V této části tedy bude zkoumáno, jak zavedení ekologických daní na domácnosti působí a zda ekologické daně motivují domácnosti natolik, aby snížily svou spotřebu energií. Pro určení tohoto vlivu bude stanovena opět stupnice, která určí úroveň motivace domácností k šetření životního prostředí:

100 % - 70 % vysoká úroveň motivace

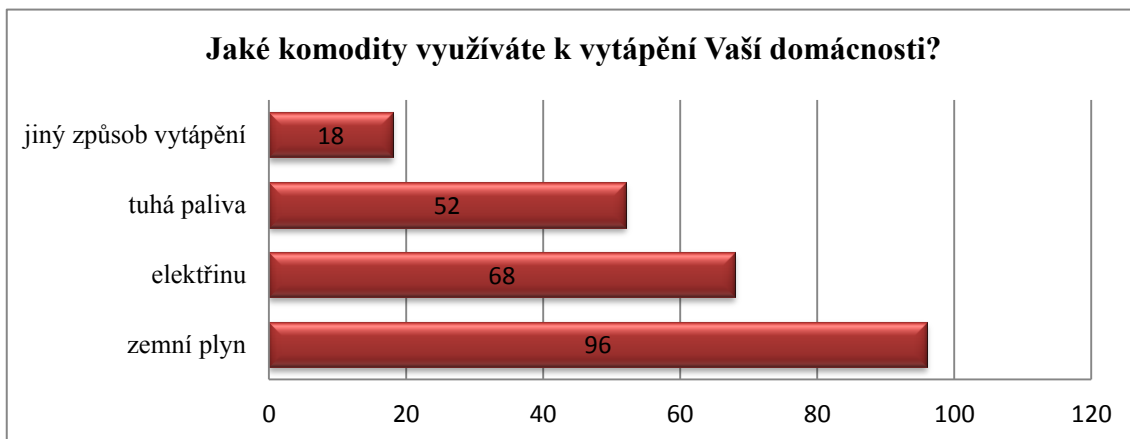
69 % - 40 % střední úroveň motivace

39 % - 0 % nízká úroveň motivace

Úkolem **čtvrtého kroku** dotazníkového šetření bylo zjistit, jaké ekologické daně se domácností týkají, proto byla do dotazníku zahrnuta otázka, jakým způsobem lidé vytápějí své domácnosti. Tento krok výzkumu ukázal, že nejvíce používaný k vytápění

je zemní plyn, jelikož tuto komoditu využívá 96 respondentů ze všech dotázaných, což činí 41 %. Druhým využívaným zdrojem je poté elektřina, kterou využívá 68 respondentů (29 %). Tuhá paliva, zejména uhlí, používá 52 respondentů a zbylých 18 využívá jiný způsob vytápění.

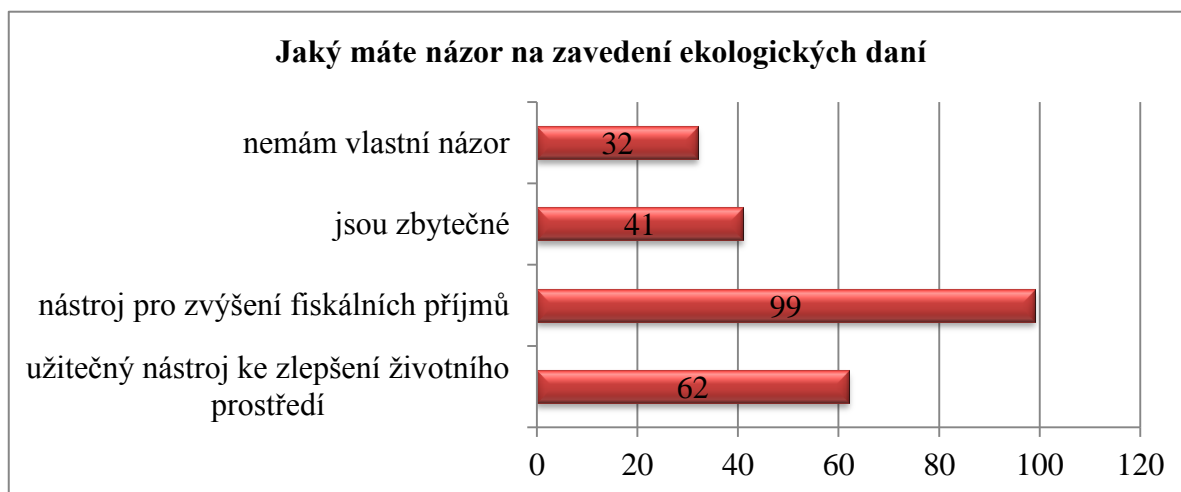
Obrázek 9: Způsob vytápění domácností

Zdroj: vlastní zpracování, 2015, dle výzkumu

Názor domácností na zavedení ekologických daní byl zjišťován v **páté otázce** daného dotazníku. Dle výzkumu si nejvíce respondentů (99 respondentů, 42 %) myslí, že jsou ekologické daně pouze nástrojem ke zvýšení fiskálních příjmů. Ekologické daně sice zvyšují státní rozpočet, ale není to jejich hlavním cílem. Prioritním cílem zavedení ekologických daní ze strany EU je zlepšení životního prostředí aneb omezení škodlivých látek v ovzduší. Že ekologické daně byly zavedeny právě z tohoto důvodu si myslí pouze 62 lidí ze všech dotázaných (26 %). 41 respondentů (18 %) má dle výzkumu dokonce názor, že zavedení ekologických daní je zcela zbytečné a nechápe význam těchto daní vůči životnímu prostředí. Zbývajících 32 respondentů potom nemělo vlastní názor, například z důvodu neznalosti ekologických daní.

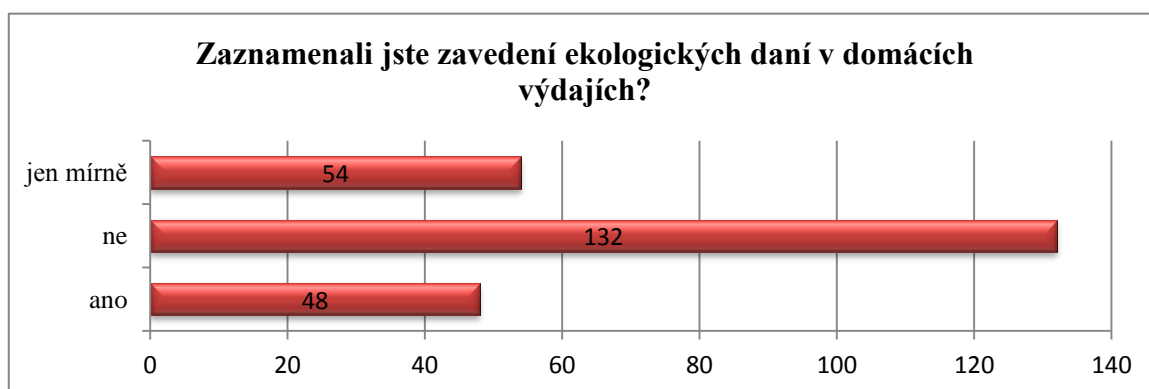
Obrázek 10: Názor společnosti na zavedení ekologických daní

Zdroj: vlastní zpracování, 2015, dle výzkumu

Šestá otázka byla součástí dotazníku proto, aby zjistila, zda domácnosti pocítily zvýšení cen elektřiny po zavedení ekologických daní. Zvýšení těchto výdajů zaznamenalo pouze 48 respondentů (21 %). 54 občanům (23 %) se výdaje zvýšily jen mírně a 132 respondentů zvýšení cen energií vůbec nepostřehlo. Tento fakt může být způsoben tím, že domácnosti vývoj cen energií nesledují, či nesledují strukturu těchto cen.

Obrázek 11: Ekologické daně v domácích výdajích

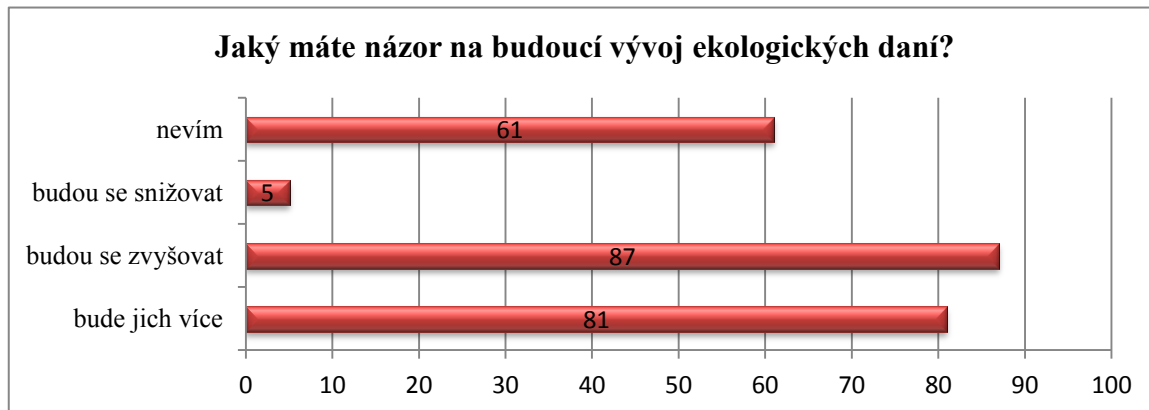

Zdroj: vlastní zpracování, dle výzkumu, 2015

V **sedmé otázce** byl zkoumán názor občanů na budoucí vývoj ekologických daní. Pouhých 5 respondentů, což činí 2 %, si myslí, že by se měly ekologické daně snižovat. 87 respondentů (37 %) si myslí, že se budou zvyšovat, 81 respondentů (35 %) je názoru, že jich bude více a zbývajících 61 ze všech dotázaných (26 %) nedokáže posoudit, jak by v budoucnu mohly ekologické daně vypadat. Jelikož v ostatních zemích mají řadu jiných daní, které mohou napomoci zlepšení životního prostředí, a u nás se již uvažuje

o zavedení např. uhlíkové daně, lze spíše očekávat, že v budoucnosti se spíše zvýší počet ekologických daní než jejich sazby.

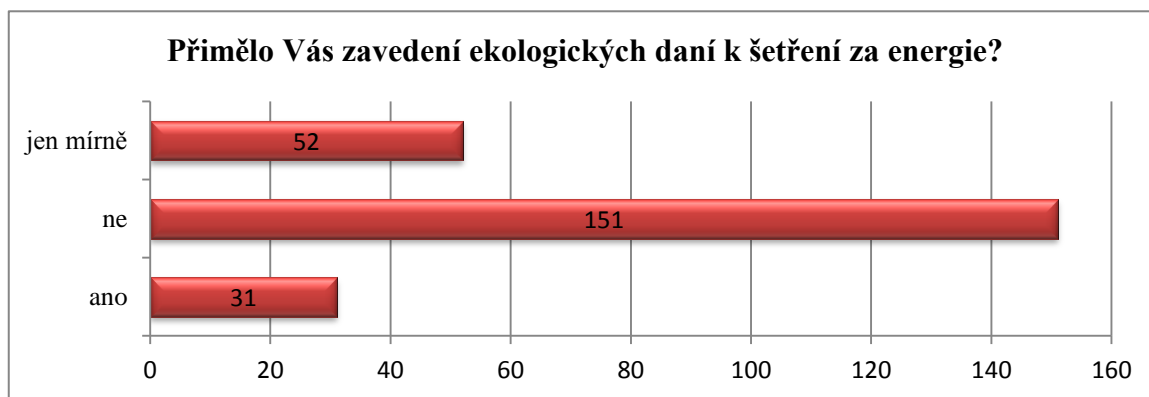
Obrázek 12: Názor veřejnosti na budoucí vývoj ekologických daní

Zdroj: vlastní zpracování, 2015, dle výzkumu

Stěžejním krokem je právě **osmý krok**. Ten měl vyzkoumat, jak na občany zavedení ekologických daní zapůsobilo a zda se snaží za energie ušetřit. Tím je myšleno buď snížení spotřeby energií, či investování do opatření, která jsou šetrnější k životnímu prostředí, jako jsou například stále populárnější solární panely, které fungují na principu využívání sluneční energie. Dle výzkumu ale 151 respondentů (65 %) svou spotřebu energií nesnížilo, 52 občanů (22 %) udělalo jen malé změny a 31 respondentů (13 %) ze všech dotázaných opravdu po zavedení ekologických daní začalo s energiemi šetřit.

Obrázek 13: Úspory domácností za energie

Zdroj: vlastní zpracování, 2015, dle výzkumu

Vyhodnocení vlivu ekologických daní na domácnosti:

V osmém kroku výzkumu bylo zjištěno, že pouhých 35 % respondentů udělalo alespoň nějaké změny vůči životnímu prostředí, ať už snížením spotřeby energií či investicemi do komodit šetrnějších vůči životnímu prostředí. Jak bylo vymezeno ve výsledcích sedmé otázky, respondenti nerozumí významu ekologických daní, většina má na ekologické daně negativní názor či si myslí, že ekologické daně jsou pouze nástrojem ke zvýšení příjmů státního rozpočtu. Na otázku, zda respondenti zaznamenali zvýšení cen energií po zavedení ekologických daní, odpověděla polovina respondentů, že nikoliv. Tento fakt může opět svědčit o neinformovanosti respondentů, která byla zjišťována v první části výzkumu. Úroveň motivace s úrovní informovanosti je úzce spjata. Je zřejmé, že pokud respondenti o zavedení ekologických daní nevědí, nemohou na ně reagovat. Výsledkem tohoto výzkumu tedy je zjištění, že domácnosti o zavedení ekologických daní nejsou dostatečně informovány a tím i motivovány k zavedení úsporných opatření, která by zároveň šetřila životní prostředí, čímž by byl splněn hlavní cíl zavedení ekologických daní. Veřejnost by tedy na základě těchto výsledků měla být více obeznámena s ekologickými daněmi formou státních institucí či formou médií, a to nejen o samotném zavedení ekologických daní, ale i jejich významu a opatřeních, jaká může každý jedinec udělat, aby pomohl ke zlepšení životního prostředí.

8 Dopad ekologických daní na podnikatelské subjekty

Ekologické daně nemají dopad jen na domácnosti, ale především na podniky, které se svou činností výrazně podílejí na znečišťování životního prostředí. V této kapitole tedy bude zkoumán vliv ekologických daní na podnikovou sféru prostřednictvím praktické aplikace na firmu Efaflex s.r.o., která poskytla bližší informace k této problematice. V nadcházejícím textu tedy bude přiblíženo, jak ekologické daně ovlivnily náklady firmy, jaké ekologické daně se jí týkají a jaké podniká kroky ke snížení ekologických nákladů a ochraně životního prostředí.

8.1 Představení podniku Efaflex s.r.o.

Firma Efaflex s.r.o. je výrobní firma, která se zabývá výrobou rychloběžných vrat, které bezesporu souvisí s životním prostředím. Pobočka v České republice sídlí v Jižních Čechách, v obci zvané Olší. Firma byla založena v roce 1974 a byla první firmou, která se výrobou rychloběžných vrat zabývala. Rychloběžná vrata jsou založena na principu rychlého otevírání a zavírání výrobních hal, tím zamezují výměně tepla mezi vratami oddělenými prostory, vzniklé průvanem a ztrátami tepla, a chladu mezi vnějším a vnitřním prostorem. Tím výrazně snižují náklady na energii. Firma Efaflex s.r.o. působí v zemích po celém světě.

8.2 Aplikace úsporných opatření

Firma Efaflex s.r.o. se týká daň z elektřiny a daň ze zemního plynu. Elektřinu využívají k osvětlení budov a k provozu výrobních strojů, zemní plyn potom k vytápění budov a k ohřevu vody. Po zavedení ekologických daní se firmě zvýšily náklady na energie, proto podnikla opatření ke snížení spotřeby energií a také k ochraně životního prostředí. Při koupi nových strojů se bere ohled na to, jakou má stroj spotřebu energie a samozřejmě se kupuje ten s menší spotřebou. Co se týče úspory za elektřinu, firma postupně mění osvětlení za LED osvětlení, které šetří náklady za elektřinu. Při výstavbě nových budov se firma zaměřuje na výstavbu z vypěněných panelů PUR kvůli zateplení, aby nedocházelo k energetickým ztrátám. V roce 2011 probíhal energetický audit, který měl za úkol zjistit, zda nedochází k únikům tepla z budov. Tento audit byl prováděn termokamerou ve výrobních halách, aby se zjistilo, zda teplo z budov opravdu uniká a je výhodné investovat do zateplení hal, či nikoliv. Na základě tohoto energetického auditu se podniklo několik kroků. V první řadě to bylo utěsnění okenních

rámů a výměna těsnění v oknech v administrativních budovách. Tím se zamezilo úniku tepla, čímž došlo ke snížení výdajů za zemní plyn, navíc náklady za tento krok byly minimální. Dále se sestavila pravidla zamezující únikům tepla. Tato pravidla obsahovala kroky jako je zákaz používání vrat pro průchody osob, využívání klimatizací pro vytápění prostor, stanovení a hlídání teplot na pracovištích či programování vytápění hal, tzn. nastavení časového spínání vytápění hal. Tyto kroky se týkaly úspory za zemní plyn, a úspora činila 15 % z nákladů za teplo a vytápění, což činilo asi 100 000 Kč za rok. Pro úsporu na elektřině se zavedla instalace automatického zatmívacího zařízení a nastavení intenzity osvětlení na všechny haly, provedla se výměna osvětlení, byla provedena instalace elektronických předřadníků, postupně se vyměnily zářivky za úspornější osvětlení a nainstalovaly se plynové stropní zářiče do mezihalí. Na elektřině tyto kroky uspořily částku 220 000 Kč za rok.

8.3 Vývoj energetických nákladů a ekologických daní

Na obrázku č. 14 je zobrazena spotřeba elektřiny a zemního plynu firmy Efaflex za období 2008-2014. Z důvodu archivací dokumentů jen 5 let bohužel firma již nemá faktury z roku 2007, nelze tedy provést srovnání před a po zavedení ekologických daní. V roce 2009 ale nastal značný pokles spotřeby elektřiny, která se však v dalších letech opět zvýšila. Spotřeba zemního plynu byla na vrcholu v roce 2013, ale v roce 2014 již poklesla z důvodu zavedení úsporných opatření, která byla zmíněna výše. Spotřeba elektřiny v roce 2014 také nepatrně poklesla.

Obrázek 14: Vývoj spotřeby elektřiny a zemního plynu

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

Sazba ekologické daně je od roku 2008 ve výši 28,30 za 1 odebranou MWh. Na následujícím obrázku je znázorněno, jakou část tvoří ekologická daň z celkové ceny

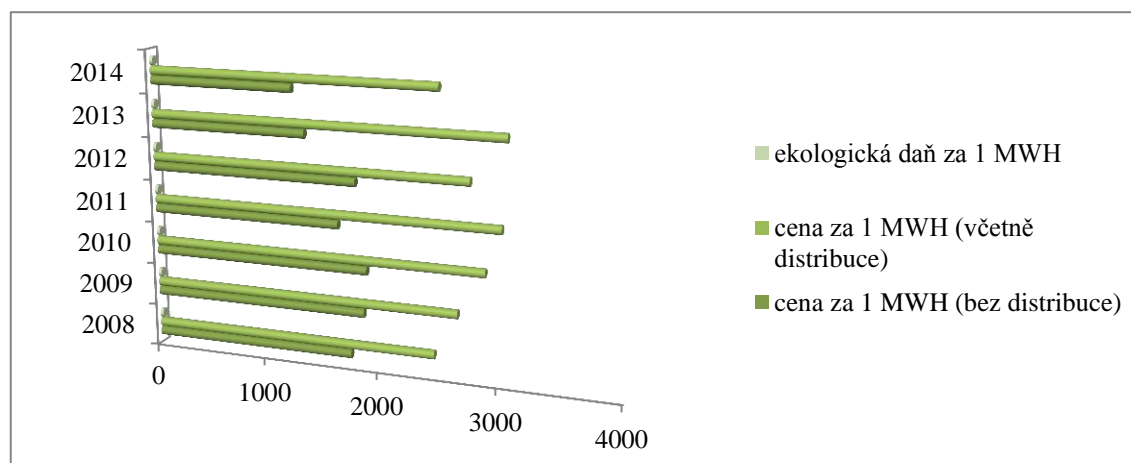
za 1 odebranou MWh a za obchodní část této ceny. Jak je z obrázku patrné, vzhledem k celkové ceně tvoří ekologické daně jen nepatrnou část. V tabulce č. 2 je zobrazen právě tento poměr ekologické daně k celkové ceně elektřiny, tzn. včetně distribuční části za rezervovaný příkon, ceny na podporu výkupu elektřiny z OZE, poplatek OTE za zúčtování, ceny za systémové služby. Dále je znázorněn a poměr ekologické daně vůči ceně elektřiny za obchodní část, tj. cena pouze za silovou elektřinu za odebranou MWh. Poměr k celkové ceně se pohybuje kolem dvou procent, v posledních dvou letech z důvodu poklesu cen elektřiny přesahuje 2 procenta. Poměr ekologické daně pouze k obchodní části ceny se vyvíjí okolo jednoho procenta.

Tabulka 2: Poměr daně z elektřiny a celkových cen za elektřinu

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Poměr ekologické daně k celkové ceně za spotřebu elektřiny (v %)	1,150	1,068	0,985	0,943	0,943	0,933	1,141
Poměr ekologické daně k ceně elektřiny za obchodní část (v %)	1,617	1,522	1,501	1,727	1,582	2,089	2,264

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

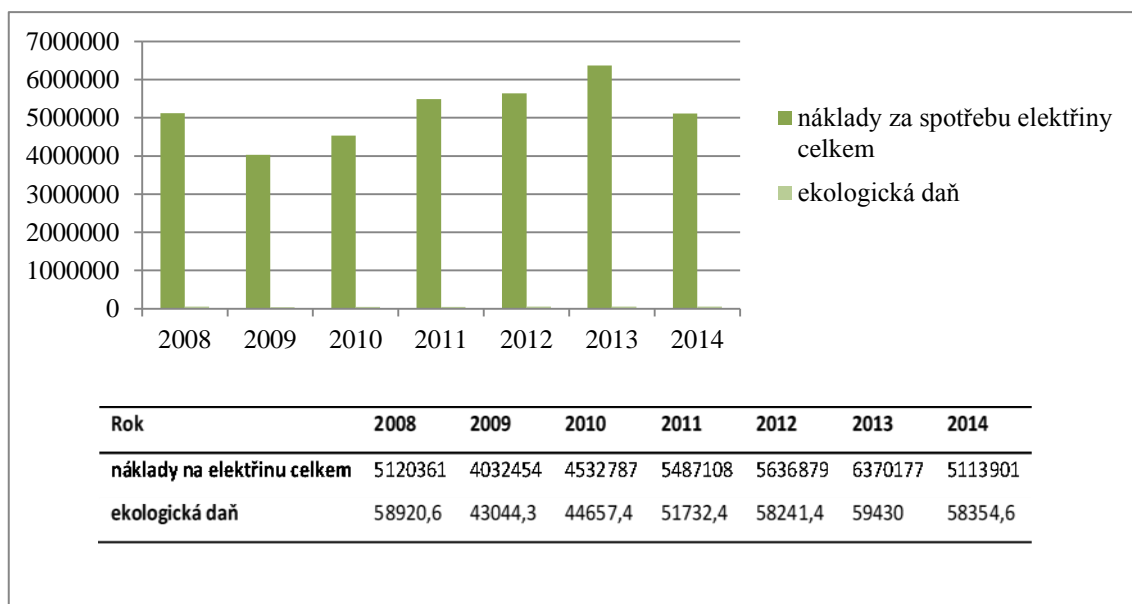
Obrázek 15: Porovnání ekologické daně k ceně elektřiny za 1 MWh

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

Na obrázku č. 16 je znázorněn vývoj nákladů za elektřinu Firmy Efaflex od roku 2008 do roku 2014. Oproti roku 2008 se tyto náklady snížily v důsledku zavedení úsporných opatření, jen v roce 2013 byla spotřeba vyšší než v ostatních letech, což mohlo být způsobeno vyšším objemem výroby, či zaváděním nových inovací. Za ekologickou daň podnik v průměru zaplatí kolem 50 000 Kč za rok.

Obrázek 16: Vývoj celkových nákladů za elektřinu a ekologické daně

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

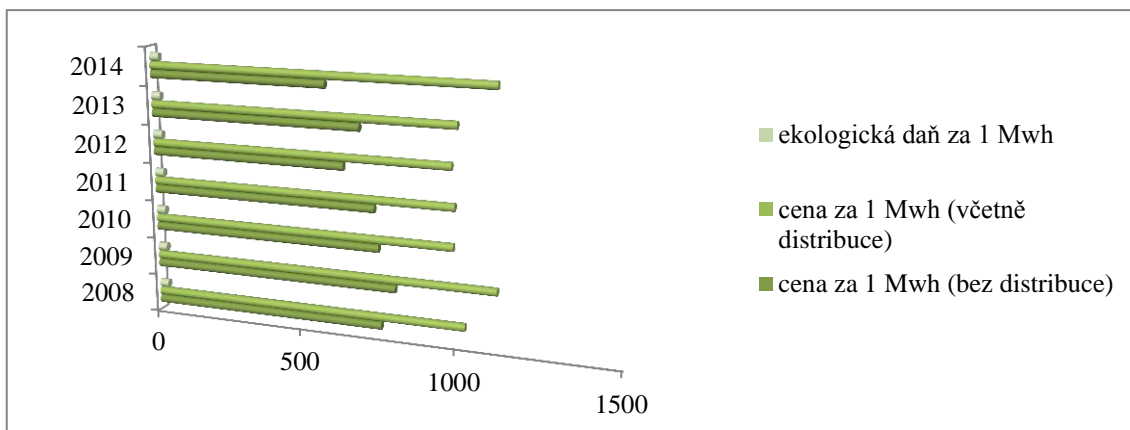
Na obrázku č. 17 lze vidět opět poměr ekologické daně k celkové ceně za plyn a k ceně plynu pouze za obchodní část. Poměr k obchodní části je zde téměř dvakrát větší než u elektřiny. To je způsobeno faktem, že sazba ekologické daně ze zemního plynu a některých dalších plynů je vyšší než sazba z elektřiny. Zatímco sazba z elektřiny, jak již bylo uváděno výše, činí 28,30 Kč za odebranou MWh, u plynu činí tato sazba 30,60 Kč. Při cenách plynu se tedy poměr ekologické daně k obchodní části ceny plynu pohybuje okolo 4 %, v roce 2014 potom dokonce dosáhl hodnoty vyšší než 5 %. K celkové ceně plynu včetně distribuce se tento poměr vyvíjí okolo 3 %. Podnik proto využívá více elektřiny než plynu.

Tabulka 3: Poměr daně ze zemního plynu a celkové ceny plynu za 1 MWh

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Poměr ekologické daně k celkové ceně plynu	2,989	2,730	3,107	3,097	3,132	3,082	2,752
Poměr ekologické daně k ceně plynu pouze za obchodní část	4,026	3,801	4,075	4,146	4,789	4,428	5,253

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

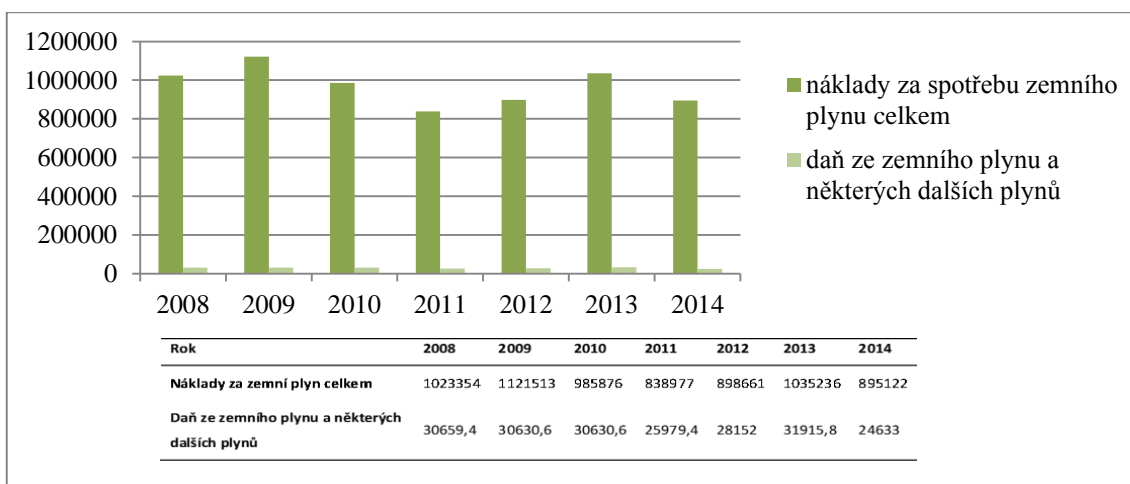
Obrázek 17: Porovnání ekologické daně k ceně plynu za 1 MWh

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

Další obrázek ukazuje vývoj nákladů na zemní plyn a daň ze zemního plynu a dalších plynů. Vývoj je zde podobný jako u elektřiny. Nejúspěšnějším rokem je zde opět rok 2011. Kdyby se podnik rozhodl investovat do obnovitelných zdrojů, které byly uvedeny v kapitole č. 6, mohla by mu tato spotřeba, a tím i náklady za zemní plyn a daně s ním spojené, klesnout ještě pod tuto úroveň. Zavedení nějakého obnovitelného zdroje by však s sebou neslo značné pořizovací náklady, proto by bylo nutné zvážit, zda by opravdu byla úspora nákladů v následujících letech vyšší než zřizovací investice.

Obrázek 18: Vývoj celkových nákladů za zemní plyn a daň ze zemního plynu a některých dalších plynů

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

8.4 Návrh úsporných opatření

Implementace ekologických daní do daňové soustavy České republiky způsobila mnoha podnikům, zejména podnikům s vysokou spotřebou energií, zvýšení nákladů. Do těchto nákladů lze dle [11] zařadit i nákup emisních povolenek v případě některých vybraných podniků. Podniky mají několik možností, jak minimalizovat náklady. První možností je aplikace opatření ke snížení spotřeby energií. V tomto případě je vhodné zjistit, zda nedochází k únikům tepla a případně zajistit zaizolování budov. Jak již bylo zmíněno výše, tento úkon se provádí pomocí termokamer, které ukážou, kde by bylo vhodné budovy zaizolovat. Další možností je investice do ekologicky šetrnějších výrobků (např. solární panely) nebo změny osvětlení, které nespotřebovává takové množství elektrické energie. Tyto změny jsou cílem ekologické daňové reformy, které by měly domácnosti a podniky provádět za účelem nastolení udržitelného rozvoje. Podniky však mohou své výrobní náklady snížit i v jiné oblasti výroby, například formou organizačních změn v podniku nebo nákupem levnějšího materiálu, v tomto případě by nebylo dosaženo cíle ekologických daní.

Aby zavedení ekologických daní nezpůsobilo markantní následky, poskytuje stát podnikům čas na přizpůsobení se ekologickým daním. Ačkoli tyto podniky nejvíce znečišťují životní prostředí, stát jim poskytne úlevy a osvobození od daně. Zde je však možné se ptát, zda ekologické daně plní svůj účel, pokud stát největším „znečišťovatelům“ ekologické daně odpustí.

V zavedení ekologických daní se dají nalézt pro podniky i přínosy. Mají teď prostor pro zavedení nových technologií, která jim mohou snížit náklady za energie a podnikům vzniknou finanční prostředky pro zaměstnávání více pracovníků, či nějakým jiným způsobem zefektivnit výrobu. Od roku 2013 musí firmy nakupovat tzv. emisní povolenky, které slouží ke snížení emisí CO₂. Těchto povolenek stát dostane určité množství, z něž část rozdává firmám, aby se zabránilo rozsáhlým dopadům ekologických daní na podniky, zbytek potom prodá ve veřejné aukci. Pokud firmě nějaké emisní povolenky zbydou, může je prodat jiné firmě, která jich má nedostatek a získat tak finanční rezervu.

9 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo objasnit problematiku ekologických daní, charakterizovat vývoj ekologické daňové reformy a provést výzkum dopadu zavedení ekologických daní na ekonomické subjekty v České republice. Z provedených výzkumů lze vyvodit závěr, že ekologické daně zatím neplní standardně svou funkci. Stát poskytuje daňové úlevy podnikům, které nejvíce poškozují životní prostředí, čímž se význam ekologických daní značně ztrácí. V případě neposkytování daňových úlev státem by se však mohly podniky dostat do tíživé finanční situace, čímž by se zpomalil vývoj ekonomiky. Je proto důležité najít optimální řešení, které donutí podniky investovat do prostředků, které tolik nepoškozují životní prostředí, ale na druhé straně nezpůsobí bankrot firem. Princip výnosové neutrality, na kterém jsou ekologické daně založeny, též nebyl dodržen. Ekologické daně se týkají i nízkopříjmových domácností, studentů, důchodců či rodičů na mateřské dovolené apod., kterých se ale snížení zdanění práce netýká. Stát by tedy i těmto skupinám obyvatel měl poskytovat určitá protiplnění. Z dotazníkového šetření bylo poté zjištěno, že spotřebitelé nejsou dostatečně informováni o zavedení ekologických daní, což má za následek nízkou motivaci spotřebitelů k šetrnějšímu přístupu k životnímu prostředí. Z výzkumu také vyplývá, že většina domácností chápe ekologické daně pouze jako nástroj ke zvýšení státního rozpočtu, zdá se tedy vhodné je více informovat o důvodu zavedení ekologických daní a účelu, k jakému slouží. Lze očekávat, že v budoucnosti bude ekologických daní více a jejich sazby se budou zvyšovat. V dnešní době je ale ochrana životního prostředí zanedbávána, prioritou pro firmy i domácnosti je získat co nejvíce peněžních prostředků a chtějí je investovat co nejefektivněji bez ohledu na dopad na životní prostředí. Jelikož negativní stimulace na domácnosti příliš nefunguje, měl by stát poskytovat finanční plnění na změnu vytápění. Zejména topení uhlím či dokonce odpady je životnímu prostředí škodlivé a domácnosti si většinou nemohou dovolit investovat prostředky do nových kotlů či provést změnu vytápění. Stát by jim tedy na tyto investice měl poskytovat alespoň částečnou dotaci.

Seznam použitých zkratk

aj.	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
CO ₂	oxid uhličitý
č.	číslo
ČEZ	Česká energetická společnost
ČR	Česká republika
ED	environmentální daně
EU	Evropská unie
GJ	Gigajoul
HDP	hrubý domácí produkt
Kč	Koruna česká
kWh	kilowatthodina
mil.	milion
mln.	miliarda
MWh	megawatthodina
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
např.	například
NO _x	oxidy dusíku
obr.	obrázek
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci
OSN	Organizace spojených národů
OTE	operátor trhu
OZE	obnovitelné zdroje energie
popř.	popřípadě
s. r. o.	společnost s ručením omezeným
Sb.	sbírky
SO ₂	oxid siřičitý
str.	strana
tab.	tabulka
tj.	to je
TZL	tuhé znečišťující látky
tzn.	to znamená
tzv.	tak zvané
VOC	skupina těkavých organick

Seznam obrázků

Obrázek 1: Dělení daní	11
Obrázek 2: Rozdíly mezi skutečnými a plánovanými výnosy ekologických daní v České republice.....	28
Obrázek 3: Výnosy z ekologických daní v letech 2008 – 2014 v České republice	30
Obrázek 4: Obnovitelné zdroje elektřiny za období 2006 - 2013.....	32
Obrázek 5: Obnovitelné zdroje tepla za období 2006 - 2013	32
Obrázek 6: Věková struktura respondentů.....	34
Obrázek 7: Informovanost veřejnosti o ekologických daních	35
Obrázek 8: Zdroje informací o ekologických daních	36
Obrázek 9: Způsob vytápění domácností.....	37
Obrázek 10: Názor společnosti na zavedení ekologických daní.....	38
Obrázek 11: Ekologické daně v domácích výdajích.....	38
Obrázek 12: Názor veřejnosti na budoucí vývoj ekologických daní	39
Obrázek 13: Úspory domácností za energie	39
Obrázek 14: Vývoj spotřeby elektřiny a zemního plynu	42
Obrázek 15: Porovnání ekologické daně k ceně elektřiny za 1 MWh.....	43
Obrázek 16: Vývoj celkových nákladů za elektřinu a ekologické daně	44
Obrázek 17: Porovnání ekologické daně k ceně plynu za 1 MWh.....	45
Obrázek 18: Vývoj celkových nákladů za zemní plyn a daň ze zemního plynu a některých dalších plynů	45

Seznam tabulek

Tabulka 1: : Environmentální daňová kvóta.....	31
Tabulka 2: Poměr daně z elektřiny a celkových cen za elektřinu.....	43
Tabulka 3: Poměr daně ze zemního plynu a celkové ceny plynu za 1 MWh.....	44

Seznam zdrojů

1. *Celní správa České republiky* [online]. © 2009 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/dane/statistiky/Stranky/ekodane.aspx>
2. DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí: základní kurs*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xlvii, 629 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807 -4003-387.
3. *Daň dědická, darovací a z převodu nemovitostí (zrušena k 31.12.2013)* [online]. Praha: CzechTrade, ©1997-2014. [cit. 22.9.2014]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/dan-dedicka-darovaci-prevodu-nemovitosti-7561.html>
4. Ekologická daňová reforma. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. © 2008 - 2014 [cit. 2014-10-09]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/cz/edr>
5. *Ekologické daně*. [online]. Praha: CzechTrade, ©1997-2014. [cit. 22. 9. 2014]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/ekologicke-dane-3532.html>.
6. *Evropská politika ochrany životního prostředí*. [online]. Praha: CzechTrade, ©1997-2014. [cit. 22. 9. 2014]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/evropska-politika-ochrany-zivotniho-5151.html>
7. HALÁSEK, Dušan. *Veřejná ekonomika*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Dolní Životice: Optys, 2012, 95 s. ISBN 978-80-85819-80-9.
8. HAMERNÍKOVÁ, Bojka a MAAYTOVÁ, Alena. *Veřejné finance*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 340 s. ISBN 978-80-7357-497- 0.
9. HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011, 696 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-006-5.
10. HRUŠKA, Zdeněk a DVOŘÁKOVÁ, Lilia. *Teoretické a praktické aspekty ekologického zdanění v podmínkách České republiky*. *Ekonomie a management, E+M*. 2013, 1, 18-32, ISSN 1212-3609
11. HRUŠKA, Zdeněk, DVOŘÁKOVÁ, Lilia. *Výzkum vlivu a dopadu ekologického zdanění na podnikatelské subjekty v České republice*. *Trendy v podnikání 2012*, Plzeň, 2012. ISBN 978-80-261-0100-0.
12. JÍLKOVÁ, Jiřina a KŘIVKA, Tomáš. *Poplatky k ochraně životního prostředí a jejich efektivnost*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, 135 s. ISBN 80-7379 -002-5.
13. Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. © 2008–2015 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/kjotsky_protokol
14. KUBÁTOVÁ, Květa a KŘIVKA, Tomáš. *Daňová teorie a politika*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2003, 225 s. ISBN 80-86395-84-7.
15. MACÁKOVÁ, Libuše. *Mikroekonomie: základní kurs*. 11. vyd. Slaný: Melandrium, 2010, 275 s. ISBN 978-80-86175-70-6.
16. MANKIW, N. Gregory. *Zásady ekonomie*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999, 763 s.

ISBN 978-80-7169-891-3.

17. NĚMCOVÁ, Petra a KOTECKÝ Vojtěch. Ekologická daňová reforma: impuls pro modernizaci ekonomiky. 3., přeprac. vyd. Brno: Hnutí Duha, 2008, 40 s. Studie (Hnutí DUHA - Přátelé Země ČR). ISBN 978-80-86834-25-2.
18. NETUŠILOVÁ, Pavla a KŘIVKA, Tomáš. Ekonomické a právní aspekty environmentálních daní. 1. vyd. Plzeň: Nava, 2013, 162 s. ISBN 978-80-7211-458-0.
19. NETUŠILOVÁ, Pavla a KŘIVKA, Tomáš. Policy-making environmentálních daní v ČR: impuls pro modernizaci ekonomiky. 3., přeprac. vyd. Plzeň: Nava, 2012, 169 s. Studie (Hnutí DUHA - Přátelé Země ČR). ISBN 978-80-7211-434-4.
20. *Obnovitelná energie a úspory energie*. Tzbinfo [online]. © 2001-2015 [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://oze.tzb-info.cz/biomasa>
21. ORLOV, Anton, GRETHE, Harald, MCDONALD, Scott. Carbon taxation in Russia: Prospects for a double dividend and improved energy efficiency. *Energy Economics*, 2013, Vol. 37, pp. 128-140. ISSN 0140-9883.
22. PAVLÁSEK, Vlastimil a HEJDUKOVÁ, Pavlína. Veřejné finance a daně v České republice. Vyd. 1. Plzeň: Nava, 2010, 215 s. ISBN 978-80-7211-360-6.
23. PEKOVÁ, Jitka, PILNÝ, Jaroslav, a JETMAR, Marek. Veřejná správa a finance veřejného sektoru. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2005, 555 s. ISBN 80-735-7052-1.
24. *Poplatky za znečišťování podle nového zákona o ochraně ovzduší*. Enviweb [online]. © 2003-2012 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z <http://www.enviweb.cz/clanek/ekologove/94767/poplatky-za-znecistovani-podle-noveho-zakona-o-ochraneovzdusi>
25. *Principy a harmonogram ekologické daňové reformy*. Ministerstvo životního prostředí [online]. © 2008 - 2014 [cit. 2014-10-09]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/edr/\\$FILE/OEDN-Koncepce-20130913.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/edr/$FILE/OEDN-Koncepce-20130913.pdf)
26. *Problémy životního prostředí*. [online]. CENIA, © 2012. [cit. 22. 9. 2014]. Dostupné z: <http://www1.cenia.cz/www/environmentalni-ekonomika/problemy-zivotniho-prostredi>
27. *Přímé a nepřímé daně* [online]. STORMWARE s.r.o.: © 2014. [cit. 22.9.2014]. Dostupné z: <http://www.stormware.cz/ucetni-pojmy/dane/>.
28. SOBOTOVIČOVÁ, Šárka. *Systém zdanění spotřeby v ČR: pro prezenční formu studia*. Vyd. 1. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, 2012, 107 s. ISBN 978-80-7248-735-6.
29. Statistická ročenka životního prostředí České republiky 2014. CENIA [online]. © 2014 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www1.cenia.cz/www/sites/default/files/202014.pdf>
30. Státní politika životního prostředí ČR. [online]. Ministerstvo životního prostředí, ©2008-2014. [cit. 22. 9. 2014]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi.
31. SVÁTKOVÁ, Slavomíra. Spotřební a ekologické daně v České republice. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, 300 s. ISBN 978-80-7357-443-7.
32. ŠIROKÝ, Jan. Daňové teorie: s praktickou aplikací. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, xvi, 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8.

33. VANČUROVÁ, Alena a BONĚK, Václav. Správa daní pro ekonomy. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 154 s. ISBN 978-80-7357-701-8.
34. Vytápění. Nazeleno [online]. © 2008 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: http://www.nazeleno.cz/vytapeni/print_1/lay_3/ekologicka-dan-zdrazila-uhli-i-elektrinu-co-bude-dal.aspx
35. Vývoj ekonomiky České republiky. Český statistický úřad [online]. © 2014 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-ekonomiky-ceske-republiky-4-ctvrtleti-2014-ljz3yh9xlg>
36. Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů
37. Zákon ČNR č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

Abstrakt

HARINGEROVÁ, Lenka: *Ekologické daně jako nástroj environmentální politiky státu*.
Bakalářská práce. Plzeň: Fakulta ekonomická ZČU v Plzni, 56 str., 2015

Klíčová slova: ekologické daně, environmentální politika, životní prostředí, ekologická daňová reforma, daňový systém

Tato bakalářská práce řeší zavedení ekologických daní do daňové soustavy České republiky za cílem ochrany životního prostředí. Cílem práce je charakterizovat základní pojmy v oblasti ekologického zdanění, zařadit ekologické daně do daňové soustavy v ČR a dokumentovat vývoj ekologické daňové reformy a její působení na domácnosti a firmy v ČR. Teoretická část definuje v první kapitole daňový systém v České republice, v dalších kapitolách následuje charakteristika environmentální politiky, ekologických daní v ČR a ekologické daňové reformy. Praktická část obsahuje výzkum dopadu ekologických daní na národní hospodářství, domácnosti a podniky, a charakterizuje možné zdroje energií šetrné k životnímu prostředí. Výzkum dopadu na domácnosti je prováděn formou dotazníkového šetření. Pro zkoumání dopadu ekologických daní na podniky byla vybrána společnost Efaflex s.r.o., která poskytla potřebné údaje.

Abstract

HARINGEROVÁ, Lenka: Ecological taxes as an instrument of state environmental policy. Pilsen: Faculty of Economics University of West Bohemia in Pilsen, 56 p., 2015.

Keywords: ecological taxes, environmental policy, environment, ecological tax reform, taxation

This thesis addresses the introduction of environmental taxes in the tax system of the Czech Republic in order to protect the environment. The aim is to characterize the basic concepts of environmental taxation, environmental taxes included in the tax system in the Czech Republic and documenting the development of the ecological tax reform and its impact on households and businesses in the country. The theoretical part of the first chapter defines the tax system in the Czech Republic in the next chapters, followed by characterization of environmental policy, environmental taxes in the Czech Republic and ecological tax reform. The practical part includes research on the impact of environmental taxes on the national economy, households and businesses, and characterize possible sources of energy environmentally friendly. Research on the impact on households is conducted by questionnaire. To investigate the impact of environmental taxes on businesses was chosen Efaflex Ltd., which provided the necessary information.